

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Boštjan Peršin

KUBANSKA KRIZA

Diplomsko delo

LJUBLJANA, 2005

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Boštjan Peršin

mentor: doc. dr. Damijan Guštin

KUBANSKA KRIZA

Diplomsko delo

LJUBLJANA, 2005

KAZALO:

1.	UVOD	1
2.	METODOLOŠKI - HIPOTETIČNI DEL	3
2.1.	OPREDELITEV PREDMETA PROUČEVANJA	3
2.2.	CILJI PROUČEVANJA	3
2.3.	HIPOTEZE	3
2.4.	UPORABLJENA METODOLOGIJA	4
2.5.	TEMELJI POJMI IN KLJUČNE OSEBE	4
3.	UMESTITEV KUBANSKE KRIZE V HLADNO VOJNO	8
3.1.	HLADNA VOJNA	8
3.2.	PRAŠIČJI ZALIV	10
3.3.	BERLIN	11
4.	KUBA	15
4.1.	REVOLUCIJA	16
4.2.	KUBA - ZDA	17
4.2.1.	OPERACIJA MOONGOSE	19
4.3.	KUBA - SZ	21
5.	NAMESTITEV RAKET NA KUBI	23
5.1.	ODLOČITEV IN TRANSPORT NA KUBO	25
5.2.	VZROK NAMESTITVE	27
5.3.	SOVJETSKI ARZENAL NA KUBI	30
6.	ODKRITJE RAKET	32
7.	BLOKADA	39
8.	UMIK RAKET IN RAZPLET KRIZE	46
8.1.	NEZGODE IN NAPAKE MED KRIZO	48
8.2.	KONEC KRIZE	51
9.	ZAKLJUČEK	54
10.	SEZNAM VIROV	58
	Priloga A: Kronologija dogodkov	62

SLIKE:

– Slika 4.1. Kuba	15
– Slika 4.2. Fidel Castro	16
– Slika 5.3. Jupiter	23
– Slika 5.4. Nikita Hruščev	26
– Slika 5.5. Doseg raket	29
– Slika 6.6. Posnetek odkritja raket	32
– Slika 6.7. Izvidniško letalo U-2	33
– Slika 6.8. J.F. Kennedy	36
– Slika 7.9. Sovjetska ladja naložena s patroljnimi čolni	43

Kratice :

CIA - Central Intelligence Agency (Osrednja obveščevalna agencija)

FBI - Federal Bureau of Investigation (Zvezni preiskovalni urad)

ICBM - Intercontinental ballistic missile

IRBM - Intermediate range ballistic missile

KGB - Komitet Gosudarstvenney Bezopasnosti (Komite državne varnosti)

MRBM - Medium range ballistic missile

NATO - North Atlantic Treaty Organization (Severno-atlantska organizacija)

NSA - National Security Agency (Nacionalna varnostna agencija)

OAS - Organization of American States (Organizacija ameriških držav)

OZN – Organizacija združenih narodov

SALT - Strategic Arms Limitation Talks

SAM - Surface-to-air missile (Rakete zemlja-zrak)

SLBM - Submarine launched ballistic missile

SZ - Sovjetska zveza

ZDA - Združene države Amerike

ZSSR - Zveza sovjetskih socialističnih republik

1. UVOD

Kubanska raketna kriza je bila ena izmed najbolj odmevnih dogodkov v 20. stoletju. V zgodovini ni mogoče potegniti vzporednice s 13 dnevi v oktobru 1962, ko sta se ZDA in Sovjetska zveza znašli na robu jedrskega spopada. Nikoli prej v človeški zgodovini ni prišlo do tako velike verjetnosti, da bi se v trenutku končalo več milijonov življenj. Če bi prišlo do vojne, bi to lahko pomenilo smrt za več kot 100 milijonov Američanov in Sovjetov kot tudi za več milijonov Evropejcev. Vsi drugi krvavi in prelomni dogodki v zgodovini bi zbledeli oz. bi postali nepomembni, če bi se zgodila jedrska katastrofa.

Odrto ostaja tudi vprašanje, kakšen bi bil razplet krize, če njena glavna dva akterja krize ne bi bila J.F. Kennedy in N.S. Hruščev. Čeprav je Kennedy še pred krizo velikokrat kritiziral Eisenhowerjevo administracijo, da vodi premalo agresivno politiko v hladni vojni, je dobro vedel, kaj dejansko pomeni vojna. Na lastni koži je doživel 2. svetovno vojno, ki mu je tudi vzela brata Josepha, s katerim sta bila tesno povezana. Kennedy je želel na vsak način mimo javnosti in celo njegove administracije doseči sporazum s sovjetskim vodstvom, katerega voditelj je bil Hruščev. Sovjetski voditelj je, kljub temu da je potreboval odmeven zunanjepolitičen uspeh, reagiral preudarno in po zaporedju dogodkov umaknil rakete s Kube, kar ga je posledično stalo njegovega položaja.

Fidel Castro, voditelj revolucionarne Kube, ni imel bistvenih možnosti vplivati na potek krize, saj so bile rakete na Kubi pod nadzorom sovjetskih enot, čeprav je Hruščev dejansko pomislil tudi na možnost, da bi rakete prešle pod Castrovo poveljstvo, kar pa se k sreči ni zgodilo. Kuba je za SZ predstavljala model za prihodnost, obljubo in priložnost tudi za druge države, predstavljala je poligon za boj proti kapitalističnemu svetu. Čeprav namestitev raket na Kubi tudi nekaterim najvišjim svetovalcem v Beli hiši ni predstavljala velike strateške spremembe oz. pomembnosti, je namestitev nosila veliko politično težo. Kuba leži v Karibskem morju, v neposredni bližini ameriške obale in predstavlja območje, ki je bilo vedno v domeni ZDA. Uspeh revolucije, spletnje vezi s komunistično SZ, predvsem pa strah pred širjenjem vzorca po celotni Latinski Ameriki je bil ameriški administraciji trn v peti.

Splet vseh okoliščin je tako privedel do enega najbolj napetih in nepredvidljivih dogodkov v sodobni zgodovini.

Kubanska kriza je ena izmed najbolj obravnavanih problemov v sodobni zgodovini. Zgodovinarjem, strokovnjakom za mednarodne odnose kot tudi strokovnjakom za krizno upravljanje kljub vsemu ostaja še vedno nekaj odprtih vprašanj. Glavne teme ostajajo : *Zakaj je SZ namestila jedrsko orožje na Kubi? Zakaj so umaknili rakete? Zakaj so ZDA reagirale s pomorsko blokado?* Šele zadnja razkritja dokumentov ter pričevanja vpletenih, dajejo zadovoljive odgovore na ta vprašanja, na katere sem želel tudi sam odgovoriti v svoji diplomski nalogi.

Pri analizi virov sem opazil razliko v poimenovanju, imenovanje *kubanska raketna kriza* (cuban missile crisis) uporabljajo v zahodnih državah, v SZ in na Kubi pa se je uveljavil izraz *oktobrska kriza*. Slednje poimenovanje pa je v ZDA uporabljeno za krizo, ki se je zgodila ob ugrabitvi otrok v Qeubecu v Kanadi leta 1970.

2. METODOLOŠKO - HIPOTETIČNI DEL

2.1. OPREDELITEV PREDMETA PREUČEVANJA

Diplomsko delo se ukvarja z enim od ključnih trenutkov v hladni vojni. Delo se posveča predvsem letu 1962. Kljub temu sem začel diplomsko delo z orisom hladne vojne, s analizo ameriškega izkrcanja v Prašičjem zalivu ter z berlinsko krizo. Dogodka sta pomembno vplivala na potek in razplet kubanske krize. V naslednjem poglavju sem se osredotočil na analizo Kube in procesov, ki so pripeljali do vzpostavitve komunističnega režima. Podrobneje sem razčlenil tudi odnose Kube z ZDA in SZ. Sledi vsebinski sklop, katerega namen je prikazati razloge SZ in njenega vodstva, da namesti rakete na Kubo in kako poteka sama namestitvev. Odkritje raket s strani ZDA, prve reakcije in iskanje rešitve je tema naslednjega poglavja. Predzadnje poglavje podrobneje opisuje pomorsko blokado, kot odziv ameriške administracije na namestitvev raket. Tematika zadnjega poglavja je razplet krize ter opis dogodkov, ki bi lahko povzročili povsem drugačen konec krize.

2.2. CILJI PROUČEVANJA

Namen dela je analiza kubanske krize, osredotočena je predvsem na dogodke, ki so pripeljali do namestitve raket na Kubi in analiza poteka razreševanja krize. Ukvarja se tudi z učinkom krize na nadaljnji potek hladne vojne.

Osredotočena je tudi na dogajanje znotraj procesov odločanja in na dokumente, pričevanja, ki so po daljšem obdobju razkrili nove vidike krize. Zanimiva je predvsem obsežnost krize, vloga glavnih akterjev in velika možnost, da bi bil razplet povsem drugačen in predvsem bolj usoden za celotni svet.

Literature, ki se ukvarja s to temo, je veliko, tako knjig, člankov kot tudi internetnih virov. Ker gre večinoma za tuje vire, sem želel temo podrobneje predstaviti tudi v Sloveniji.

2.3. HIPOTEZE

HIPOTEZA 1: V obdobju hladne vojne je kubanska kriza predstavljala najbližjo točko možnemu frontalnemu oz. jedrskemu spopadu med velesilama in je hkrati predstavljala začetek novih odnosov med ZDA in SZ.

HIPOTEZA 2: Blokada oz. karantena Kube je bil najprimernejši odziv ameriških oblasti v času krize.

HIPOTEZA 3: Umik sovjetskih raket je bil pogojen z obljubo ZDA, da ne bodo izvedle invazije na Kubo in da bodo umaknile rakete Jupiter iz Turčije.

2.4. UPORABLJENA METODOLOGIJA

Analiza pisnih virov: Metodo sem uporabil za analizo dokumentacije in virov, s pomočjo katerih predstavljam tematiko diplomske naloge. Opiral sem se predvsem na relevantne zgodovinske vire in se potrudil, da sem zajel čim večje število virov (ameriških, sovjetskih kot tudi zapiskov s konferenc o kubanski krizi, kjer so bili prisotni udeleženci same krize ter profesorji, ki se ukvarjajo s to problematiko).

Primerjalna metoda: Z njo sem primerjal proces odločanja tako na ameriški, sovjetski kot kubanski strani. Uporabil sem jo tudi za primerjavo takratnih vojaških sposobnosti vpletenih strani.

Deskriptivna metoda: Uporabljam jo za prikaz in opis razvoja krize in spremljajočih okoliščin. Metodo uporabljam pri opisu namestitve raket kot tudi pri prikazu razreševanja same krize. Z njo sem pojasnil tudi temeljne pojme, potrebne za razumevanje naloge.

2.5. TEMELJNI POJMI IN KLJUČNE OSEBE

Hladna vojna je obdobje rivalstva po 2. svetovni vojni med Sovjetsko zvezo in Združenimi državami Amerike in njunimi zaveznici. Izraz je bil prvič uporabil leta 1947 med kongresno debato Američan Bernard Baruch. Hladna vojna se je odvijala predvsem na političnih, ekonomskih in propagandnih frontah, medtem ko je bila uporaba orožja zelo omejena. Leta 1991, ko je razpadla SZ in se je iz velesile razvilo 15 neodvisnih držav, je pomenilo tudi konec obdobja hladne vojne. (Britannica, 2003: 442)

Balistične rakete so vrsta vodenih izstrelkov, ki se večji del svoje pasivne poti premika po zakonih balistike (manjše razdalje po paraboli, večjo po elipsi). Izstreljene so globoko¹ v vesolje, kjer ni več potiska, in pričnejo prosto padati. Za aktivni del leta skrbi eden ali več raketnih nivojev. Rakete so razvite prvenstveno za strateške namene. Pomembna lastnost balističnih raket je neobčutljivost na sredstva za elektronsko motenje (Vojna Enciklopedija, 1970: 445-446). Delijo se v glavnem glede na njihov domet. ZDA jih delijo na: (1) Interkontinentalne (ICBM) z dosegom nad 5500 km, (2) vmesne (IRBM) z dosegom med 3000 in 5500 km, (3) srednje (MRBM) z dosegom med 1000 in 3000 km ter (4) kratke (SRBM) z dosegom pod 1000 km. Balistične rakete predstavljajo s svojo učinkovitostjo, dosegom in možnostjo hitre uporabe, nepredvidljivost v mednarodnem okolju, in se uporabljajo za grožnje in zastraševanje. (Ballistic missile, Wikipedia)

Pomorska blokada je patroljiranje v bližini sovražnikove obale z bojnimi ladjami in letali z namenom, da se prepreči sovražni državi oskrba s surovinami, ki jih potrebuje za vojno. Države z močno mornarico lahko z blokado preprečijo oskrbo svojih sovražnikov z orožjem, strelivom in celo hrano od nevtralnih držav. Nobena država nima pravice do blokade, razen če ima moč, da jo izvaja po mednarodnem pravu, sprejetem leta 1856 v Parizu. Nova pravila blokade so bile sprejete leta 1909 v Londonu, kjer je bilo sprejeto, da mora država napovedati

¹ Izstrelitev rakete, katere let je daljši kot sama razdalja od izstrelišča do tarče ima smisel, kajti izstrelitev rakete s dosegom 3000 km na tarčo oddaljeno 500 km, bo potekala tako, da bo raketa izstreljena 1200 km visoko ter s tem dosegla tarčo z veliko hitrostjo 6 km/s; hitrost, ki predstavlja veliko težavo obrambi (Ballistic missile; Wikipedia).

blokado formalno in obvestiti vse nevtralne države. Deklaracija tudi narekuje, da se blokada ne sme izvajati v obalnem pasu, ki pripada sovražni državi. Stroka pozna tudi **pacifiško blokada**, ki je blokada v mirnem času. Izvajana je bila v času kubanske krize. V primeru pacifiške blokade se blokada nanaša samo na ladje, proti katerim je izvajan ukrep. Večina strokovnjakov za mednarodno pravo je mnenja, da je taka blokada nelegalna. (The Word Book Encyclopedia, 1990: 421-222)

John F. Kennedy (1917-1963) je bil 35. predsednik ZDA in prvi rojen v 20. stoletju. Bil je predsednik v času kubanske krize. Rojen bil leta 1917 kot drugi od devetih otrok. V otroštvu so ga spremljale številne bolezni. Kljub vsemu je leta 1941 vstopil v ameriško mornarico, kjer je leta 1943, ko je njegov patroljni čoln zadel japonski rušilec, hrabro rešil svojo posadko. Po 2. svetovni vojni je vstopil v politiko in že leta 1952 je postal član senata. Štiri leta kasneje je na demokratskem kongresu neuspešno kandidiral za podpredsednika ZDA. V igro se je vrnil leta 1960 s predsedniško nominacijo. Zmagal je s samo 120.000 glasovi prednosti. Ob nastopu predsedništva je takoj povečal obrambne izdatke za 15%, a kmalu po tem je izvedel, da je predvidena sovjetska premoč v jedrski oborožitvi samo mit. Ob neuspehu v Prašičjem zalivu je pogumno prevzel vso krivdo. Uspešna rešitev kubanske krize (javnosti ni bil poznan dogovor o umiku Jupitrov) je njegova popularnost narasla na okoli 75 %. Rešil je večino zunanjepolitičnih problemov (Laos, Kuba, Berlin, Kitajska). Odprto vprašanje je ostal Vietnam; ravno pred odločitvijo o možni rešitvi vietnamskega vprašanja je bil 22. novembra 1963 nanj uspešno izveden atentat. (Nathan, 2001: 139-141)

Nikita S. Hruščev (1894 - 1971), sin rudarja, je preživel mladost kot delavec. Rdeči armadi se je pridružil leta 1919. Proti koncu leta 1930 je pritegnil pozornost Josipa V. Stalina in dobil nalogo sovjetizacije ukrajinskega kmetijstva. Leta 1939 je postal član politbiroja. Po aktivni vlogi v 2. svetovni vojni, je zopet prevzel področje kmetijstva, a dokaj neuspešno. Po Stalinovi smrti septembra 1953 je postal prvi sekretar Komunistične partije v obdobju "kolektivnega vodstva". Njegova primarna naloga je ostajala razvoj kmetijstva. Po uspešni predstavitvi v zahodnih državah je leta 1956 prevzel vodstvo Komunistične partije. V času vodenja SZ se je trudil tudi z zmanjšanjem vpliva kulta osebnosti, ki ga je med narodom

užival Stalin. To je bil tudi povod, da so se odnosi SZ - Kitajska zelo ohladili, kar pa je izboljšalo odnose z ZDA. V času volitev v ZDA je odkrito podpiral² mladega Kennedyja v boju za oblast. Svetovno javnost je šokiral predvsem s sprožitvijo kubanske krize v letu 1962, ki pa sta ju velesili uspeli rešiti po mirni poti. Hruščevu je domača podpora strmo padla. Oktobra 1964 je bil odstavljen in poslan v pokoj, kjer je napisal spomine in umrl v letu 1971. (Nathan, 2001: 141-145)

Fidel Castro Ruz, rojen maja 1926, družini na plantaži sladkorja. Kot deček je obiskoval jezuitsko šolo, leta 1945 pa se vpisal na pravno fakulteto v Havani. V času študija je bil član mnogih radikalnih študentskih organizacij. Kot odvetnik je delal za reven delavski narod. Leta 1952 se je udeležil kampanje za parlamentarni sedež, toda general Batista je razveljavil volitve. Castro je neuspešno protestiral, zato je začel z organizacijo revolucionarnega gibanja. Revolucija se je po dolгих šestih letih bojevanja, zapiranjem revolucionarjev, skrivanja upornikov, uspešno končala 1. januarja 1959, ko je Castro s svojimi privrženci vkorakal v Havano. Kmalu po prevzemu oblasti so se kubansko ameriški odnosi močno ohladili, zato pa je Kuba utrdila odnose s SZ. Leta 1965 je Castro postal tudi prvi sekretar komunistične stranke na Kubi. Širitev komunizma na Kubi in odnos Castra do ZDA so pripeljali do invazije v Prašičjem zalivu in kasneje do kubanske krize, v kateri je SZ s privolitvijo Castra na Kubi namestila jedrsko orožje. Rakete so bile odstranjene, do invazije na Kubo ni prišlo. Kljub razočaranju ob umiku raket, se je sodelovanje z SZ nadaljevalo, dokler ni razpad SZ povzročil skoraj kolaps kubanske ekonomije. Kuba se je morala odpreti ostalemu svetu, če je želela preživeti. Odnosi s ZDA so še vedno napeti; želja ZDA pa je še vedno vzpostavitev demokratičnega režima na Kubi, kar pa je, dokler bo na oblasti³ Castro, nemogoče. (Nathan, 2001: 131-136)

² KGB je celo ukazal "skrivne operacije", ki bi pripomogle k izvolitvi Kennedyja. Hruščev ni prenašal republikanskega kandidata Richarda Nixona (Nathan, 2001: 143).

³ Oktobra 2004 je Castro dejal, da bo po njegovi smrti ali v primeru bolezni prevzel vodenje države njegov mlajši brat Raul Castro (Fidel Castro, Wikipedia).

3. UMESTITEV KUBANSKE KRIZE V HLADNO VOJNO

3.1. HLADNA VOJNA

Leto 1945 je prineslo konec 2. svetovne vojne, a je hkrati to leto prineslo tudi začetek drugačne vojne. S podpisom vdaje Japonske 2. septembra 1945, se je začelo obdobje hladne vojne ki je trajalo vse do razpada Sovjetske zveze decembra 1991. Zaveznika med 2. svetovno vojno sta se znašla na dveh nasprotnih straneh. Značilnost hladne vojne so bile predvsem lokalne vojne, v katere pa se velesili (ZDA in SZ) nikoli nista hkrati neposredno vpletli. Tako nikoli dejansko ni prišlo do prave vojne med nasprotnikoma; uveljavil pa se je izraz hladna vojna.

Vzroke za hladno vojno gre sprva iskati v konfliktu interesov. Vojaška moč je ZDA in SZ pripeljala na vrh svetovne hierarhične lestvice, kar ju je postavilo v stanje rivalstva. Kot drugi vzrok lahko navedemo ideološka nasprotja, saj gre pri velesilah za dva povsem različna družbena sistema. Obe strani sta sprejemali nasprotno ideologijo kot nasprotujočo. Zadnji vzrok je napačno zaznavanje motiva nasprotne strani. Ena od velesil napačno razume, da se konkurent oborožuje zaradi napadalnih razlogov, tako da se tudi sama začne oboroževati v obrambne namene, kar vodi v začaran krog oziroma v tako imenovano varnostno dilemo. (Kegley in Wittkopf, 2001: 101-102)

Značilnost hladne vojne je predvsem, da so se obdobja konfliktov izmenjevala z obdobji sodelovanja. Druga pomembna značilnost je, da sta obe strani v imenu nacionalnih interesov zanemarili ideologijo, če je bilo to potrebno (npr. podprle režim, ki je bil v nasprotju z lastnim). Zadnja značilnost je predstavljalo izogibanje dejanskemu spopadu, kar je bila velika prioriteta obeh strani; skozi procese nagrajevanja, preprečevanja, težavnih in mirnih pogajanj sta obe velesili razvili varnostni režim. (Kegley in Wittkopf, 2001: 104)

Velesili sta se razvili dve vojaški organizaciji. Na eni strani Nato, ustanovljen leta 1949 v Washingtonu, na drugi strani Varšavski pakt. Članice Nata so bile: Belgija, Kanada, Danska,

Francija, Islandija, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Norveška, Portugalska, Velika Britanija in ZDA. Kasneje leta 1952 sta se Natu pridružila še Grčija in Turčija in nato leta 1955 še Zvezna republika Nemčija. Listina, ki so jo v Washingtonu podpisale države ustanoviteljice, je imela 14 členov. Cilji Nata so bili predstavljeni kot del ciljev OZN, s tem da se je vsaka država članica zavezala, da bo napad na katero koli od podpisnic sprejela kot napad nase. (Priročnik o zvezi NATO, 2001: 3)

Protiutež Natu je predstavljal Varšavski pakt, ustanovljen maja 1955. Članice so bile poleg SZ še Albanija, Bolgarija, Češkoslovaška, Madžarska, DDR, Poljska in Romunija. Sporazum je bil podpisan za 20 let, a je Albanija leta 1968 izstopila. Temelj Varšavskega sporazuma je bil »proletarski internacionalizem«. Omogočal je prevlado Sovjetske zveze in tudi neposredne vojaške posege pri reševanju notranjepolitičnih⁴ razmer v državah članicah (Švajncer, 1998: 424). Članice so se v 4. členu dogovora zavezale, da si bodo v primeru oboroženega napada na eno ali več držav podpisnic pomagale z vojaško silo.

Glavna akterja obeh vojaških zvez sta bili obe velesili ZDA in SZ, ki sta bili tudi gonilni sili tekme oboroževanja in razvoja orožja. Ključno vlogo je odigralo predvsem jedrsko orožje, ki pa v tem obdobju ni bilo nikoli uporabljeno. Jedrski spopad je bil najbolj verjeten prav v času kubanske krize.

Kubanska kriza je bila v obdobju hladne vojne najbližje jedrski vojni. Predstavljala je točko, ko sta se obe strani začeli zavedati, kaj bi pomenile samomorilske posledice jedrske vojne. Začelo se je obdobje »detente«⁵ (popuščanja napetosti). Predstavljala je tudi konec obdobja, ko so bile ZDA v gospodarski kot tudi vojaški premoči.

⁴ Najbolj poznan primer je zasedba Češkoslovaške leta 1968 (Švajncer, 1998: 424).

⁵ Detant - vsesplošno zmanjšanje napetosti v odnosih med Združenimi državami in Sovjetsko zvezo. Obdobje se je pričelo s koncem kubanske raketne krize in končalo z iransko revolucijo leta 1979 ter zasedbo Afganistana s strani SZ. Izraz se uporablja tudi v kakršnikoli mednarodni situaciji, kjer dve sovražni državi, ki ne voditi odprte vojne, poskušati otopliti svoje odnose (Detente, Wikipedia).

3.2. PRAŠIČJI ZALIV

ZDA so se po korejski vojni (od leta 1950 do 1953) izogibale odprti vojni, kajti v tej vojni so porabile okoli 70 milijard dolarjev na leto in padlo je okoli 47.000 vojakov (Nathan, 2001: 31). Tako je takratni predsednik Harry Truman zapustil Belo hišo kot eden najmanj priljubljenih predsednikov ZDA vseh časov.

Leta 1960 so bile vezi med Kubo in SZ že zelo močne. Komunistična partija na Kubi je imela že 130.000 članov. Raul Castro je na zadnjem obisku v Moskvi dobil močno vojaško podporo v tankih in puškah.

Administracija predsednika Eisenhowerja je podpirala vrsto prikritih operacij na Kubi pod vodstvom CIA. Eisenhower je tako odobril in začel eno največjih prikritih operacij v zgodovini ZDA, ki je vključevala invazijo na Kubo. Kljub vsemu jih je opozicija s senatorjem J.F. Kennedeyem obtoževala, da naredijo premalo glede kubanskega vprašanja. Oktobra 1960 je podpredsednik Nixon javno oznanil, da se je toleranca ZDA do kubanskega režima končala. Tako so že 19. oktobra, oznanile popolno ekonomsko blokado Kube (Nathan, 2001: 46).

Novoizvoljeni demokratični predsednik John Fitzgerald Kennedy se je v začetku leta 1961 zavedal, da je Castrov režim grožnja celotni Latinski Ameriki. Podobne revolucije in simpatiziranje s Castrom bi lahko imelo katastrofalne posledice za ZDA. Tudi bivši predsednik Eisenhower je prepričeval novega predsednika Kennedyja, da nadaljuje z operacijami proti Kubi. Kuba je bila na vrhu seznama Kennedyjeve administracije. Kljub vsemu so bili nekateri najvišji svetovalci v dvomih ali so celo nasprotovali operaciji izkrcavanja sil na Kubi. Celo sam načelnik štaba ameriških sil general Lyman Lemnitzer je močno dvomil v uspeh (Jason Berry, *The Bays of Pigs Invasion*).

V New Yorku nasprotniki Castra ustanovijo Revolucionarni svet kubanskih beguncev, ki poziva k uporabi na Kubi in k odstranitvi Fidela Castra. ZDA priznavajo Revolucionarni svet kot začasno vlado (Kronika 20. stoletja, 1998: 64-65).

17. aprila 1961 se je 1500 kubanskih izseljencev oboroženih z orožjem ZDA izkrcalo na južni obali Kube, v Prašičjem zalivu. Pričakovali so podporo lokalnega prebivalstva, a je niso dobili. Kennedy se ni odločil za podporo letalskih sil ZDA, ker je bilo očitno, da je operacija obsojena na neuspeh. Boji so se končali 19. aprila, 90 kubanskih izseljencev je padlo, ostali so se vdali. Obsojeni so bili na 30 let zapora, ampak so jih po 20 mesecih pogajanj izpustili, v zameno za 53 milijonov dolarjev v obliki hrane in zdravil. (Bays of Pigs; Wikipedia)

Za popolno polomijo operacije je bila kriva predvsem CIA, ki je predvidevala, da bo kubansko ljudstvo izseljence sprejelo z odprtimi rokami. Izkrcanje je potekalo tudi daleč stran od gora, kamor bi se lahko umaknili, tako pa so obtičali v močvirju. Tudi sami kubanski izseljenci niso bili motivirani za takšno akcijo. Ameriška administracija je tudi verjela, da bo lahko zanikala vpletenost v ta dogodek. Sovjeti so za invazijo vedeli, in jo celo 13. aprila na radiju Moskva napovedali, da se bo zgodila v roku enega tedna. Tudi sam Castro je na zasedanju ZN v New Yorku jeseni 1960 obtožil ZDA, da podpirajo vojaško usposabljanje, s katerim bodo izvedli prevrat in izkrcanje sil na njihovem ozemlju. CIA je sklepala, da bi bilo sramotno, če bi enostavno zaključili s tako veliko operacijo zato so, kljub temu, da so se zavedali možnosti neuspeha, na vsak način hoteli, da pride do same izvedbe (Nathan, 2001: 50).

Kljub vsemu je podpora Kennedyju po polomu v Prašičjem zalivu narasla, vendar pa sta direktor CIA Dulles kot njegov namestnik Bissell izgubila položaj. ZDA so se osmešile v mednarodni skupnosti, tako v Latinski Ameriki kot znotraj članic NATO in se zavedale, da podobne napake ne smejo več narediti (Zubov in Pleshakov, 2001: 103). Nikita S. Hruščev objavi izjavo, ki odgovornost za napad pripiše vladi ZDA. Prašičji zaliv je bil uvod v kubansko krizo. Neuspela operacija ni doprinesla ničesar k rešitvi kubanskega vprašanja, nasprotno, odnosi med akterji so se še bolj zaostрили.

3.3. BERLIN

Eden glavnih žarišč hladne vojne je bil vsekakor Berlin. Glavni simbol hladne vojne predstavlja berlinski zid, ki je ločil zahodni in vzhodni del mesta. Mesto je bilo pomembno predvsem zato, ker je bilo od stanja v Berlinu odvisen mir v Evropi.

Pritisk republikancev na Kennedyjevo administracijo po neuspehu v Prašičjem zalivu se je stopnjeval. Obtoževali so jo predvsem, da ni dovolj trdna. Kennedy se je odzval, da je boj neusmiljen in da se bodo ZDA soočile s problemi po celem svetu, naj bo to Vietnam ali Kuba ne glede na stroške ali nevarnost (Nathan, 2001: 56).

Berlin je bil globoko v komunistični coni Nemčije, v Nemški demokratični republiki. V Berlinu so bile v neposrednem stiku tako zahodne kot komunistične sile. Kot sama Nemčija je bil tudi Berlin razdeljen na dva dela. Ena polovico so upravljale zahodne zmagovalke, druga je bila pod sovjetskim nadzorom. Od leta 1949 je zbežalo iz NDR oz. vzhodnega mesta v zahodni del Berlina okoli 2,6 milijona ljudi. Leto poprej so Sovjeti z blokado hoteli izčrpati zahodni del mesta, zavezniki so to rešili z zračnim mostom (do konca blokade je bilo izvedenih več kot 275.000 poletov). (CNN Cold War)

Hruščev je leta 1958 zahteval, da se zahodni del mesta spremeni v demilitariziran svoboden del mesta s svojo zunanjo politiko, vendar je Zahod zavrnil zahtevo (Berlin and Cuba Cold War Hotspots).

Po Prašičjem zalivu sta se voditelja obeh velesil dogovorila za prvo srečanje na Dunaju. Sovjetski strani je srečanje odgovarjalo, saj so se po neuspehu ZDA v Prašičjem zalivu in uspešni izstrelitvi prvega človeka v vesolje počutili bolj samozavestne kot ameriška stran. Hruščev je med svojimi sodelavci izjavil, da Kennedy v primerjavi s Eisenhowerjem ni tako trden in odločen voditelj in da je še brez izkušenj v svetovni politiki ter je upal, da bo na srečanju lahko močnejše vplival nanj (Larres in Lane, 2001: 108).

Kennedy se je bil pripravljen pogajati⁶ o nadzoru oborožitve, o jedrskih poskusih, o Laosu, kako se bo opredelil do berlinskega vprašanja, je bilo nejasno. Vrhovni štab ameriške vojske je dejal predsedniku, da Berlin ni možno braniti s konvencionalnem orožjem in da bodo mesto

⁶ Kennedy je tudi dejal Hruščevu, da ne bo nasprotoval še večjemu vplivu socializma v Jugoslaviji, Indiji in Burmi (Zubov in Pleshakov, 2001: 106).

lahko držali samo s pomočjo jedrskega orožja. Hruščev je hotel doseči predvsem spremembo stanja v Evropi, Kennedy pa *status quo* (Zubov in Pleshakov, 2001: 105-106).

Tako je bilo dunajsko srečanje v prvem tednu v juniju leta 1961 dokaj klavrno za ameriško administracijo. Hruščev je zagotovil, da bo moral glede na stanje v Berlinu okrepiti svoje vojaške sile. Sovjeti so se zavedali, da zahodni zavezniki ne bodo tvegali vojne zaradi Berlina, razen če bi prodrli v zahodni del mesta. Na Hruščeva je pritiskalo tudi vodstvo vzhodnega dela Berlina, kajti bili so željni zasedbe zahodnega dela. Hruščev je dejal, da bo z vzhodno Nemčijo podpisal mirovni sporazum,⁷ s čimer bi zahodni zavezniki zgubili pravico do koridorja do zahodnega Berlina. Konec junija je Moskva zopet postavila ultimat ZDA, da morajo sprejeti njihove pogoje, sicer bodo ukrepali do konca leta.

Hruščev je tako našel rešitev; 13. avgusta 1961 se je začela gradnja berlinskega zidu. Čeprav je to po eni strani pomenilo poraz za komunizem in konec njegove ideje o Berlinu kot svobodnem mestu, je bila fizična ločitev mesta edina možnost (Larres in Lane, 200: 113). Iz ZDA ni bilo skoraj nikakršnega odziva na gradnjo. S tem je bila dana tiha podpora, kar je pomenilo nekakšno rešitev berlinskega vprašanja. Nobena od članic Nata ni favorizirala uporabo sile, kot odgovor na gradnjo zidu.

Konec avgusta 1961 je SZ začela tudi z jedrskimi poskusi. Testi so se odvijali v velikem številu vse do začetka novembra, kljub temu da je Hruščev na dunajskem srečanju obljubil, da ne bodo začeli prvi s testiranjem. SZ je hotela predvsem demonstrirati svojo moč.

Stanje v Berlinu je postajalo vse bolj napeto. Američani so celo razvili tanke-buldožerje, ki bi prodrli skozi zid, sledili pa bi jim ameriški tanki in zatem pehota. Za načrte je vedela tudi KGB. ZDA je poslala tudi dodatnih 150.000 mož. Kmalu so se začeli incidenti na kontrolnih točkah. Policija Nemške demokratične republike Volkpolizei je ustavila ameriški avto z diplomatskimi tablicami in zahtevala še diplomatski potni list. Diplomata je zahtevo zavrnil in zahteval sovjetske enote. Odpeljal je naprej, kjer ga je zaustavilo policijsko oklepno vozilo. Avto so nato pospremili ameriški vojaki s podporo tankov. Upravnik zahodnega dela Berlina,

⁷ V juniju 1964 je SZ podpisala mirovno pogodbo z vzhodno Nemčijo (The Krushchev Er).

general Clay je namerno še večkrat sprožil incident na kontrolnih točkah. Tako se je 25. oktobra na kontroli točki "Charlie" pojavilo 10 ameriških tankov M48. Čez dva dni se je na drugi strani pojavilo enako število sovjetskih tankov. Naslednjih 16 ur so bili s prižganimi motorji obrnjeni drug proti drugemu. Obe strani sta imeli ukaz, da sprožita ogenj v primeru sovražnosti. Kennedy je preko visokega oficirja KGB, ki je bil uradno tiskovni predstavnik SZ sporočil Hruščevu, da je čas za obojestranski umik. Hruščev je naredil prvi korak, in ukazal umik tankov, enako je storila ameriška stran. Nato je Hruščev umaknil tudi ultimat. (Nathan, 2001: 65)

Berlinska kriza je pokazala, da jedrska moč narekuje rezultate zunanje politike. Kennedyjeva administracija se je želela prikazati v luči trdega in neizprosne pogajalca, sloves kot ga je imel tudi Eisenhower. Obe strani sta se zavedali, da bi ob uporabi sile prišlo tudi do sprožitve jedrskega orožja, saj zahodni zavezniki Berlina ne bi mogli braniti samo s konvencionalnim orožje,. Na tehtnici jedrske moči pa je bil jeziček močno na strani ZDA.

Hruščev kljub vsemu še ni znal oceniti Kennedyja. Bal se je predvsem, da imata vojska in CIA prevelik vpliv nanj. Slutil je tudi, da bo ravno to vplivalo na odločitev ameriške vlade, da bodo izvedle invazijo na Kubo (Larres and Lane, 2001: 119).

4. KUBA

Država, ki leži v Karibskem otočju, je sestavljena iz dveh otokov, od katerih je največji Kuba. Glavni otok je dolg 1250 km in povprečno 97 km širok. Obsega tri hribovja, ki potekajo od vzhoda proti zahodu. V Sierrri Maestri na vzhodu otoka je najvišji kubanski vrh Pico Turquino (2005 m). Manjši otok Juventud se nahaja JZ od glavnega otoka. Površina celotne države je 110 860 km². Podnebje je subtropsko: vroče in vlažno, srednja letna temperatura dosega 25°C.

Slika 4.1. - Kuba

Vir: Riu Maps

Kuba je dosegla neodvisnost leta 1902, njeno glavno mesto je Havana; uradni jezik je španski. Prebivalcev je bilo leta 1962 okoli 7,3 milijone (leta 2002 okoli 11,2 milijona); od katerih je 50 % mešancev, 37 % Špancev in 11 % afriškega izvora. Kljub temu da Castrov režim ne podpira religioznosti, je okoli 40 % prebivalstva katoličanov. (Earth Trends)

Glavni vir dohodka predstavlja Kubi sladkor, katerega je tudi druga največje svetovna proizvajalka, in obsega 75% zaslužka od izvoza (Cambridgeov podatkovnik, 1995: 275-275).

4.1. REVOLUCIJA

Decembra 1956 se je Fidel Castro, Che Guevara in ostalih 80 upornikov izkrcalo na Kubi, kjer so začeli gverilsko vojno proti režimu Fulgencia Batista, ki ga je podpirala vlada ZDA. Naslednji dve leti trajajoči gverilski boj je požel široko podporo prebivalstva na podeželju kot tudi v mestih, kar je pripeljalo do zmage revolucije 1. januarja 1959, ko je Castrova vojska vkorakala v Havano. Začetek njihovega boja sega v 26. julij 1953, ko je 160 upornikov napadalo vojašnico Moncada v Santiagu, večino so ujeli, med njimi tudi Fidela Castra. Zaradi pritiska javnosti so bili vsi spuščeni maja 1955. Vir: Wikipedia

Slika 4.2. - F. Castro

Program upornikov je bil bolj obetajoč za ljudstvo, saj so obljubljali volitve in zemljiško reformo. Castro je delavcem in kmetom obljubljал lepše življenje, boril pa se je tudi proti ponižujočem vplivu ZDA v odnosu do Kube. Batista je imel veliko nasprotnikov tako med študenti kot tudi v samem vrhu vojske.

Če pogledamo nazaj, ima kubanska revolucija korenine v boju proti španskemu kolonializmu, ki se je okrepil v drugi polovici 19. stoletja. Takratno zmago je kubansko ljudstvo doseglo s pomočjo ekspedicijskih sil ZDA leta 1898.

Povod za revolucionarno gibanje je bil Batista, ki je prišel na oblast leta 1952 z vojaškim udarom. Njegova diktatura je bila čedalje bolj nepriljubljena, predvsem zaradi velike korupcije in krute represije proti drugače mislečim. Varnostne sile so se borile proti Castrovim privržencem s hudim nasiljem in mučenjem vseh, ki so jih osumili sodelovanja z uporniki. Tako se je v kubanski družbi razvilo veliko število nasprotnikov režima, eno od skupin je vodil tudi Fidel Castro, politični aktivist in odvetnik (Švanjcer, 1998: 439).

Zmaga revolucije je prinesla vzpostavitev edine komunistične države na zahodni polobli. Pomenilo je tudi konec pol stoletja trajajočega vpliva ZDA na kubanske notranje zadeve. Kuba je začela s podporo podobnim revolucionarnim gibanjem po Latinski Ameriki, jim

nudila orožje ali urjenje vojaških sil. Kubansko revolucijo je uspešno simbolično predstavljal predvsem Che Guevara.

4.2. KUBA - ZDA

Kuba je bila španska kolonija od leta 1492, ko je na njej pristal Krištof Kolumb. Španci so vladali celih 400 let.

Odnosi med Kubo in ZDA so se poglobili leta 1898, ko so ZDA po razstrelivi ameriške bojne ladje Maine v havanskem zalivu priskočile Kubi na pomoč proti Špancem. Španci so se povsem umaknili s Kube. Ameriška vojaška oblast je vodila Kubo do leta 1902. Leta 1901 je Kuba sprejela ustavo, ki ZDA s posebnim amandmajem (Platt Amendment) daje pravico vmešavanja v kubanske zadeve.

ZDA sklene leta 1903 s Kubo tudi poseben dogovor, ki daje zaliv v Guantanamu v stalni najem ameriški mornarici. Med letom 1906 in 1909 Kubo vodi Američan Charles E. Magoon s pomočjo ameriške vojske.

Plattov amandma sporazumno odpovedo, ko oblast z vojaškim udarom prevzame Batista. Podpre ga ameriška vlada, saj je prejšnji voditelj Ramon Grau San Martin sprejel zakonodajo, ki je zmanjšala vpliv ZDA na njihovem otoku. Sledi povečanje mednarodnih investicij na Kubi.

Do leta 1920 so ZDA že imele v lasti dve tretjini plodne zemlje na Kubi. Tudi mafija se je v 30-ih letih vmešavala v turistične in igralniške posle v Havani. Po zmagi revolucije je večino zemlje prevzela država ali pa jo razdelila med male kmete. Nova oblast je razglasila, da bo namenila od 50 do 60% dobička od igralnic v razvojne programe. Sprejeli so nacionalizacijski zakon, ki je razlaščal tuje posesti na Kubi; večino od teh posesti je bilo v lasti ameriških gospodarskih subjektov⁸. Z vlado ZDA se niso dogovorili za nikakršno kompenzacijo.

⁸ Vrednost ameriških investicij na otoku je bila ocejena na eno milijardo dolarjev (Nathan, 2001).

Leta 1959 je CIA pričela s prisluškovanjem vseh komunikacij kubanskih voditeljev. Julija so ZDA prekinile uvoz sladkorja s Kube. General štab ameriške vojske je predlagal predsedniku Eisenhowerju invazijo na Kubo.

Že leta 1960 so ZDA začele s podporo kubanskim beguncem (pod okriljem CIA) na dveh mestih: (1) na Floridi so bili formirani v politični komite, ki bi lahko predstavljal bodočo kubansko vlado, in (2) v Gautemali so urili skupine za gverilsko bojevanje. (Calvocoressi, 1991: 693)

Prelomna točka v poslabšanju odnosov je bila vsekakor eksplozija francoske ladje La Cubre, med iztovarjanjem smodnika v havanskem pristanišču. Castro je za sabotazo takoj obtožil ZDA (Blight in drugi, 2002: 16).

Odnosi so med ZDA in Kubo so se ohlajevali. Komunizem se je utrjeval, zato je Nixon z Eisenhowerjevim pooblastilom javno oznanil, da ne morejo več tolerirati Castrove vladavine. Čez 3 leta (1962) so ZDA posredno sodelovale pri invaziji kubanskih beguncev v Prašičjem zalivu. Po tem neuspehu je Kuba v ameriški zunanji politiki postala prioriteta številka ena. Takratni državni tožilec Robert Kennedy je izjavil: " ... vse ostalo je drugotnega pomena, ni potrebno varčevati ne pri denarju, času, trudu ali človeški moči... " (Nathan, 200: 72). Porodila se je tudi do ideja, da bi razstrelili ameriško veleposlaništvo na Kubi, s čimer bi dobili razlog za vsesplošno invazijo.

Castro ni naredil ničesar, s čimer bi otoplil odnose s ZDA. Še več; v nekaterih primerih je namerno izzival svojo severno sosedo, npr. 1. decembra 1961 je imel na radiu govor, v katerem se je opredelil za marksista in zaprisegel, da bo to ostal do konca svojega življenja. Januarja 1961 je z Kube izgnal vse ameriške uradnike. Tudi moč kubanske vojske je rasla iz dneva v dan, kar je bilo vidno na novoletni paradi v letu 1962. Kubanske letalske sile so se okrepile s 60 letali (MIG-15, MIG-17 in MIG-19) ter s transportnimi letali in helikopterji.

Ameriška vlada je začela kampanjo za popolno izolacijo Kube. Tako so jo januarja 1962 v Urugvaju izključili iz Organizacije ameriških držav (OAS - Organization of American States)

(Calvocoressi, 1991: 695)⁹. Leta 1961 Kuba tudi ni bila deležna pomoči Latinski Ameriki v vrednosti 664 milijonov dolarjev. Izključili pa so jo tudi iz LAFTA-e¹⁰. Sprejeli so tudi resolucijo, ki je preprečevala prodajo orožja Kubi. Skozi vsa 60-ta leta je bila Kuba obtožena, da je spodbujala upornike tako v Venezueli, Guatemali kot tudi v Boliviji, kjer je bil leta 1967 ujet in ubit Castro tesni sodelavec, argentinski zdravnik Che Guevara.(Wikipedia)

4.2.1. OPERACIJA MONGOOSE

Robert Kennedy je konec novembra 1961, začel z operacijo Mongoose.¹¹ Vključevala je vsa možna sredstva, ki bi pomagala vreči komunistično oblast na Kubi. Vodil jo je brigadir Edward G. Lansdale, ki je bil eden protagonistov hladne vojne in vodilnih v protikomunističnih bojih na Filipinih in Vietnamu.

Naloga generala Lansdaleja je bila, da na Kubi razvije močno politično gibanje, ki bi bilo sposobno izvesti vesplošni upor, kar bi pomenilo konec Castrovega režima, ob samem koncu pa bi upornike podprla še ameriška vojska. Operacija je vključevala tudi propagando preko skritih radijskih postaj. Na tisoče kubanskih beguncev je izvajalo sabotaže na otoku, zažigalo polja, sodelovalo pri diverzijah v tovarnah, zastrupljevalo pridelke sladkorja in podpiralo uporniška gibanja v gorah¹².

Prvi korak k strmoglavljenju kubanskega režima je bil trgovinski embargo, za katerega je ameriški predsednik Kennedy zahteval, da se lahko spregleda samo zdravila in določena živila. Embargo, katerega namen je bil oslabiliti ekonomsko moč Kube, je začel veljati 3. februarja 1962.

⁹ Izključitev Kube so ZDA dosegle z velikim političnim pritiskom, po izjavi kubanskega ambasadorja v ZN leta 1962 tudi s kupovanjem glasov (Blight in ostali, 2002: 151).

¹⁰ LAFTA - The Latin American Free Trade Organization.

¹¹ Operacija Mongoose je bila največja operacija Cie do Afganistana (Brenner, Phillip in Blight, James, The Crisis and Cuban-Soviet Relations: Fidel Castro's Secret 1968 Speech).

¹² Kubanska obveščevalna služba se je vtihotapila v veliko število teh skupin, in veliko število saboterjev so zajeli (Brenner, Phillip in Blight, James, The Crisis and Cuban-Soviet Relations).

Do januarja 1962 je Lansdale nadziral že 32 skupin za operacijo Mongoose. Načrtoval je, da bo operacija dosegla zadnjo fazo v oktobru in pomenila padec komunističnega režima z zunanjo pomočjo ZDA.

Februarja 1962 je tako general Lansdale predstavil ameriški vladi sledeči načrt:

1. faza: *akcija*: marec 1962; premik na Kubo.
2. faza: *izgradnja*: april-julij 1962; začetek operacij znotraj Kube in okrepitev zunanje pomoči.
3. faza: *pripravljenost*: avgust 1962; izbira nove politične možnosti.
4. faza: *upor*: avgust - september 1962; začetek gverilskega bojevanja.
5. faza: *vstaja*: prva dve tedna oktobra 1962; odkriti upor in strmoglavljenje komunizma.
6. faza: *zaključek*: oktober 1962; ustanovitev nove vlade.

(Blight in drugi, 2002: 18-19)

Robert Kennedy ga je podpiral v načrtih, medtem ko je npr. Roger Hilsman, direktor obveščevalne in raziskovalne službe na zunanjem ministrstvu, imel pomisleke o uspehu operacije, saj je trdil, da bi za zrušitev režima v Havani potrebovali najmanj vojaško intervencijo, še bolj pa ga pa skrbelo, da ni bilo narejenih nobenih analiz, kakšne bodo posledice v primeru intervencije (Nathan, 2001: 73).

Predsednikovo stališče do operacije Mongoose ni bilo poznano, se je pa po neuspehu v Prašičjem zalivu nagibal bolj k prikritemu delovanju. John McCone, novi direktor CIA, se je zavzemal za bolj agresiven pristop do Kube, kar bi pomenilo vojaško akcijo. Tako John McCone kot Robert Kennedy sta se že v začetku leta 1962 spraševala, kako bodo ZDA reagirale, če bo SZ postavila raketno bazo na Kubi.

Z načrti invazije je pričel tudi generalštab ameriške vojske. Načrt (Oplan 314-16) je predvidel napad na Kubo s štiridnevnimi letalskimi napadi, za katerimi bi sledila vsesplošna invazija. V aprilu 1962 je ameriška vojska izvedla tudi veliko pomorsko vajo v Karibskem morju. Podobno vajo izkrcanja so izvedli tudi v Portoriku in kasneje še dve večji vaji. Hruščev je vsekakor dobil sporočilo, da bo SZ težko zaščitila Kubo (Nathan, 2001: 74).

Toda poleti 1962 se je zdelo, da se operacija Mongoose potaplja. Načrtovalci v CIA so obupali, nekateri so celo hoteli zaključiti z operacijo, kljub temu da je general Lansdale vneto branil svoj projekt, čeprav je tudi sam verjel, da je malo možnosti za uspeh. Želel je, da bi ZDA storile več pred oktobrom, ko se na Kubi začne deževno obdobje in bodo ljudje na Kubi izgubili vse upanje, ker take vremenske razmere še dodatno otežujejo vojaške akcije. Tudi vse akcije, s katerimi so hoteli ubiti Castra, so bile neuspešne.

Medtem so načrti za invazijo na Obrambnem ministrstvu zopet oživel, saj so strokovnjaki v Pentagonu predvidevali, da bi bila izvedba invazije uspešnejša prej, preden bi Castro okrepil svoje obrambne zmožnosti (Nathan, 2001: 74).

Od januarja do avgusta 1962 je bilo na Kubi 5780 sabotaž, od katerih jebila 716 krat storjena konkretna ekonomska škoda. Vse od njih so bile storjene s pomočjo orožja ali streliva ameriškega izvora in izvedene s skupinami izurjenimi s pomočjo ZDA (Blight in ostali, 2002: 151).

4.3. KUBA - SZ

Trgovinska zopora otoka je Kubo tesno povezalo z SZ. Februarja 1960 je Kubo obiskal namestnik sovjetskega premiera Anastas Mikojan in odobril kubanskim oblastem kredit v vrednosti 100 milijonov dolarjev ter se zavezal, da bo SZ odkupila pet milijonov ton sladkorja. Ponudbe posojil, trgovinske kupčije in tehnika je sledila tako iz Kitajske kot tudi iz drugih držav Varšavskega pakta.

Čedalje tesnejše vezi je dodatno podkrepil Hruščev, ko je spomladi 1960 na zasedanju skupščine ZN v New Yorku javno obiskal kubanskega voditelja F. Castra. Slika njunega objema je obkrožila svet (Nathan, 2001: 75).

Nasprotniki komunizma na Kubi so bili ustreljeni ali poslani v zapor. Velika večina protikomunističnih Kubancev je že ob prihodu Castra na oblast zapustila otok. Največji del beguncev je iskalo politični azil v ZDA.

Prelom dogodkov je nastal 3. januarja 1961, ko je predsednik ZDA Dwight D. Eisenhower¹³ prekinil diplomatske odnose s Kubo, ker je Castro obtožil ameriško veleposlaništvo v Havani, da je center protirevolucije. Eisenhower je prekinil tudi uvoz sladkorja in pričel z embargom na izvoz, ki je močno prizadel kubansko gospodarstvo. Temu so sledile tudi vse druge latinske države z izjemo Mehike.

Odnosi s sovjetsko vlado so se okrepili februarja 1962, ko je Castro podpisal 700 milijonov dolarjev vredno trgovinsko pogodbo, potem ko je John F. Kennedy razglasil popolni trgovinski embargo s Kubo. Sladkor so pričeli prodajati SZ, od njih pa so dobivali nafto; za tono sladkorja so lahko kupili sedem ton nafte (Blight in ostali, 2002: 180).

Sovjetske ladje, ki so prihajale v kubanska pristanišča, pa niso bile naložene samo s surovinami in kmetijskimi stroji ampak tudi z vojaško opremo. Junija 1960 je Raul Castro obiskal Moskvo, kjer mu je Kremelj ponudil za simbolično ceno 30 vrhunskih tankov in 100.000 kvalitetnih pušk, kar je znašalo desetkrat več kot je pričakoval Fidel Castro (Nathan, 2001: 43).

Leta 1962 je Kuba želela vstopiti v Varšavski pakt, a je bil zavrnjena¹⁴ (Brenner, Phillip in Blight, James, The Crisis and Cuban-Soviet Relations: Fidel Castro's Secret 1968 Speech).

Kuba je SZ predstavljala velik izziv. Komunizem se je pojavil na samem pragu njihovega največjega sovražnika. Kremelj je utrdil zavezništvo s kubanskim vodstvom in za vsako ceno želel v Karibskem morju obraniti otok komunizma. Uspeh bi pomenil zmago za celotni Varšavski pakt, bila pa bi tudi idealna priložnost za širjenje komunizma po vsej Latinski Ameriki.

¹³ Močno so "mehko" politiko do Kube kritizirali predvsem bivši predsednik Harry Truman kot tudi J.F. Kennedy, ki je podpiral idejo o močnejši podpori beguncem s Kube (Nathan, 2001: 46).

¹⁴ Kasneje leta 1992 na Havanski konferenci je Fidel Castro zanikal, da je Kuba želela vstopiti v Varšavski pakt (Blight in ostali, 2002: 287).

5. NAMESTITEV RAKET NA KUBI

V aprilu 1962 je bila v Karibskem morju velika ameriška vojaška vaja imenovana Lantphibex-62, v kateri je sodelovalo 40.000 moških in 84 ladij. Z obale Severne Karoline sta si jo ogledala tudi ameriški predsednik in iranski šah. Daleč stran, v bližini Portorika, se je odvijala še večja vojaška vaja. Temu sta kmalu sledili še dve vojaški vaji. SZ se je zavedala, da ne more zaščititi Kube v primeru invazije ameriških sil (Nathan, 2001: 75).

V drugi polovici poletja 1962 so proti Kubi že plule ladje naložene s sovjetskim orožjem kot tudi vojaškimi enotami, ki bi pomagale okrepiti obrambo Kube v primeru invazije. Ameriškim varnostno-obveščevalnim silam se je pojavilo vprašanje, če bi lahko bilo med tovorom tudi jedrsko orožje. SZ še nikoli ni namestila jedrskega orožja izven teritorija svoje države, niti v satelitskih državah Varšavskega pakta.

Sovjetska vlada je naročila svojemu veleposlaniku Dobrininu v Washingtonu, naj na vsa namigovanja odgovori, da SZ namešča na Kubo samo obrambno orožje. Dobrinin je 4. septembra med pogovorom podal zagotovilo tudi predsednikovemu bratu in vrhovnemu tožilcu Robertu Kennedyju. Kasneje, 11. septembra je iz Moskve prišla še uradna javna izjava, v kateri je bilo sporočeno, da SZ nima nobene potrebe po namestitvi jedrskega orožja v katerikoli državi. (Allison in Zelikow, 1999: 79)

Konec pomladi 1962 je bilo predsedniku ZDA sporočeno, da so jedrske rakete U.S. Jupiter v Turčiji nameščene in v polni pripravljenosti. Skoraj ob istem času je Hruščev potrdil prvo pošiljko raket zemlja-zrak SAM na Kubo.¹⁵ Tako je bilo v Italiji, Grčiji in Turčiji

Vir: Wikipedia

¹⁵ Direktor CIE John McCone je že takrat predvidel, da je Moskva namestila tako drago opremo kot so rakete SAM na Kubo samo z enim namenom, da z njimi zaščitijo baze, v katerih je nameščeno jedrsko orožje (Allison in Zelikow, 1999: 80).

nameščeno jedrsko orožje pod poveljstvom Nata. V Turčiji je bilo nameščeno jedrsko orožje v neposredni bližini SZ, medtem ko je zahodna polobla ostala izven dosega sovjetskih balističnih raket. Moskva jih je občutila kot resno grožnjo, kljub temu da so bili Jupitri, po analizi Natovih strokovnjakov, zastareli, slabo zaščiteni, nenatančni in izredno počasni v fazi izstrelitve (Nathan, 2001: 57). Kennedy je v nekem trenutku že razmišljal o umiku Jupitrov iz Turčije (Lewis Gaddis, 1997: 264). Kremelj je v veliki želji po odstranitvi raket ponudil Turčiji subvencijo pol milijarde dolarjev na leto in obilico tehnološko razvitega orožja v zameno, da se odpove bazam, v katerih so nameščeni Jupitri.

Jamen N. Nathan navaja tri motive, ki so vplivali na namestitev raket na Kubo:

- Z namestitvijo bi bila Kuba trdno vpeta v sovjetsko območje.
- Izboljšati jedrsko razmerje med velesilama in s tem dokazati da je SZ resna jedrska sila.
- Okrepiti jedrsko zastraševanje in sprožiti strah pri ZDA pri uporabi vozil opremljenih z jedrskim orožjem za dolgi doseg.

Fidel Castro (kot je dejal v intervjuju za CNN leta 1998) je sprejel idejo o namestitvi jedrskega orožja na Kubi, ker se je počutil moralno dolžnega do SZ, ki se je bila pripravljena boriti na njihovi strani in zaradi samoobrambe Kube. Želel je tudi, da se popravi jedrsko ravnovesje velesil. Kasneje je dejal, da je bil sprva razočaran, ker so na otoku namestili samo 42 raket. Proti koncu leta 1961 je Castro dobival obveščevalne podatke od Vzhodne Nemčije, Češkoslovaške in SZ, da ZDA pripravljajo napad na Kubo. Kljub temu da so bili analitiki v kubanski obveščevalni službi skeptični do teh podatkov, je Castro trdno verjel, da ZDA ne bodo počivale, dokler ga ne bodo izrinile z oblasti, kar je bil še eden od razlogov, da je sprejel namestitev raket. (Nathan, 2001: 76-77)

Robert McNamara je generalštabu 1. oktobra 1962 naročil, da morajo biti pripravljeni na možno invazijo. Do invazije naj bi prišlo v primerih: (1) Odgovor na premike v Berlinu, (2) odkritje ofenzivnega orožja na otoku, (3) v primeru napada na ameriška letala in plovila, (4) v primeru vsesplošnega upora na Kubi, (5) v primeru kubanskega vojaškega vmešavanja kjerkoli na zahodni polobli in v primeru, (6) da se predsednik ZDA odloči, da so odnosi s Kubo prišli do te točke, ko je invazija neizogibna (Nathan, 2001: 89). Kasneje je prav na dan

odkritja raket Kennedy dejal McNamari, da ne želi vojaške akcije v roku treh mesecev (Nathan, 2001: 90).

5.1. ODLOČITEV IN TRANSPORT NA KUBO

Po trditvah Jamesa H. Hansena je general Anatolij Gribkov (član generalštaba) v svojih spominih povedal, da se je Hruščev pomladi 1962 odločil za namestitev raket na Kubi. Takrat je ustanovil posebno skupino petih ljudi, ki naj bi natančno pripravili operacijo. Ostali sodelujoči častniki so vedeli le za dele celotne zamisli, ali pa so samo vedeli, da gre za zadevo povezano s Kubo. Zadeva je bila stroga tajna, od maja do oktobra so bila vsa sporočila v povezavi s Kubo kodirana in vročena v roke peščici ljudi, ki so se ukvarjali s to operacijo. (Soviet Deception in the Cuban Missile Crisis)

Strokovna skupina je verjela, da bi lahko namestitev potekala urno in zakrito, ne da bi ZDA odkrile rakete. Operacija, ki naj bi popolnoma zakrila pravi namen Hruščeva, je dobila naziv ANADRY,¹⁶ in naj bi zavedla predvsem nižje sovjetske častnike kot tudi zahodne obveščevalce. ANADRY naj bi bila strateška vaja na severu SZ. Namestili naj bi jedrsko orožje na hladnem otoku, in da bi bila krinka res uspešna, je bilo vso osebje opremljeno z zimsko opremo.

Prva sovjetska delegacija je prispela na Kubo 29. maja 1962 pod krinko strokovnjakov za kmetijstvo. Fidel Castro je dal soglasje za namestitev raket. V juniju in juliju so najeli ladje pretežno zahodnih družb, da so prevažale blago na Kubo, njihove lastne tovarne ladje pa so začele s transportom vojaške opreme. V začetku julija, ko je bil Raul Castro z delegacijo na obisku v Moskvi, so uskladili načrt ladijskih pošiljk. Sklenili so tudi pakt o namestitvi jedrskega orožja, ki pa naj bi bil tajen do konca novembra, ko bi Hruščev obiskal Havano in o namestitvi obvestil svetovno javnost. Takrat naj bi po Hruščevih besedah (Blight in ostali, 1999), Američani sprejeli grenkobo spoznanja, tako kot so jo morali oni ob novici o namestitvi raket v Turčiji. Hruščev je igral nevarno igro, toda vedel je, da če bi svoj namen

¹⁶ Po ocenah CIA, je bila izvedba operacije ANADRY ocenjena na en bilijon takratnih ameriških dolarjev (Larres in Lane, 2001: 120).

razkril pred namestitvijo, Kennedy tega ne bi sprejel. Podrobnosti namestitve niso bile znane niti samemu Castru. 17. julija so ustanovili tudi redno letalsko povezavo Moskva - Havana. Na drugem obisku (27. avgust - 2. september) v Moskvi so Kubanci želeli, da bi pakt razkrili javnosti, a jih je Hruščev zavrnil (Blight in ostali, 2002: 80-82).

SLIKA 5.4. - Nikita Hruščev

vir: Wikipedia

SZ je vojaško opremo namenjeno na Kubo naložila v osmih pristaniščih, povsem zaprtih za zahodni svet, kjer so veljali strogi varnostni ukrepi. Podobni ukrepi so veljali tudi na palubi, vsa vojaška oprema je bila skrita pod palubo ali zakrita na njej. Izdelani so bili posebni kontejnerji prevlečeni s kovino, da je bila oprema varna pred infrardečo fotografijo. Na palubo so namestili traktorje, kmetijske stroje in podobno, da bi čimbolj zmedli verjetnega opazovalca. Ladijski kapitani niso točno vedeli, kam so namenjeni, saj so jih sproti o cilju obveščali častniki KGB, ki so bili na

krovu. Kapitanom je bilo naročeno, da morajo ukreniti vse potrebno, da preprečijo vkrcanje kogarkoli na ladjo. Če pa se to zgodi, morajo uničiti vse dokumente in potopiti ladjo. V času transporta se je Moskva dogovorila z Washingtonom, v imenu dobrih odnosov, da naj prenehajo z letalskim opazovanjem mednarodnih voda. Pot je potekala povprečno 20 dni, v tem času so morale biti vse enote, razen krajših nočnih oddihov, vedno pod palubo.

Ob prihodu ladij na Kubo, so kubanske varnostne sile uvedle strog nadzor nad gibanjem vseh tujcev na otoku. Izkrcavanje osebja in opreme je potekalo v 11 kubanskih pristaniščih, v samo treh (Bahia Honda, Mariel in Casilda) pa izkrcavanje raket in jedrskih glav. V pristaniščih so veljali strogi varnostni ukrepi, ponekod so evakuirali okoliške prebivalce. Prva raketa SS-4 je prispela na Kubo 8. septembra v pristanišče Mariel. Vsega osebja se je do konca oktobra

izkrcalo 41.900, štirikrat več kot so ameriške obveščevalne službe predvidele. Na otoku je bilo še 270.000 dobro oboroženih kubanskih vojakov. CIA je tedaj izdelala poročilo, v katerem je trdila, da je na Kubi 10.000 sovjetskih mož (Blight in drugi, 2001: 40). Kmetijske opremo so izkrcali podnevi, vso vojaško opremo pa samo ponoči. Poleg tega je Radio Moskva več časa oznanjal, da SZ oskrbuje Kubo z kmetijskimi stroji, pripomočki in gnojili.

Kljub vsemu so ZDA od prijateljskih držav, tujih dopisnikov kot tudi iz ostalih virov, prejemale poročila o velikem številu opaženih Rusov v kubanskih mestih in o dolgih konvojih, ki se premikajo po kubanskih cestah. Vzporedno so tudi sovjetske in kubanske obveščevalne začele s projektom namernega zalaganja s točnimi informacijami. Informacije so se kljub točnosti zdele tako pretirane, da so se ameriškim analitikom zdele prav smešne. Vse sovjetske enote so morale ob prihodu nositi kubanske uniforme in izdajati ukaze v španščini. Ukazana je bila tudi popolna radijska tišina. Poleg tega so ZDA v septembru zmanjšale prelete letal U-2 preko Kube, predvsem zaradi nameščenih ruskih sistemov SAM na otoku in sestreljenega U-2 na Kitajskem (Nathan, 2001: 87).

Vzporedno z namestitvijo je potekala tudi prikrita diplomacija. Sovjetski veleposlanik Dobrinin je dal zagotovilo tako Robertu Kennedyju kot njegovemu svetovalcu Theodoru Sorensonu v začetku septembra, da SZ na Kubi ne namešča ofenzivnega orožja. Odkritje raket je bilo tako popolno obveščevalno presenečenje, in v veliko sramoto ameriški obveščevalni agenciji.

5.2. VZROK NAMESTITVE

Allison in Zelikow sta razvila štiri hipoteze, kinaj bi razlagale težnjo SZ po namestitvi jedrskega orožja na Kubo:

a) Obramba Kube. Namen sovjetske vojaške pomoči je bil predvsem okrepiti kubansko obrambo. Za Moskvo je bila obramba Kube resna zadeva,¹⁷ predvsem ker so dobivali

¹⁷ Anastas Mikojan je dejal Dean Rusku: "Morate razumeti, kaj pomeni Kuba nam boljševikom. Prvič smo doživeli, da se je neka država odločila za komunizem brez Rdeče armade. In ravno to se je zgodilo na Kubi, počutili smo se kot otroci." (Larres in Lane, 2001: 169)

obveščevalna poročila, da ZDA pripravljajo načrte za invazijo. Hipotezo spodbija predvsem: (1) dejstvo, da bi za obrambo bila že dovolj navzočnost večjega števila sovjetskih enot, (2) SZ bi lahko s Kubo sklenila javni sporazum¹⁸ o zavezništvu in medsebojni pomoči v primeru napada, (3) za obrambo bi lahko namestili samo taktično jedrsko orožje z manjšim dosegom, a z lažjo namestitvijo in manjšimi stroški, (4) četudi je bilo potrebno jedrsko strateško orožje, bi lahko namestili cenejše MRBM kot pa precej dražje IRBM, in kot zadnje, (5) odločitev o namestitvi raket je padla dober mesec po odločitvi o vojaški pomoči Kubi in namestitev jedrskih raket je Kubo dejansko spravila še v bolj nevarno situacijo.

b) Politika hladne vojne. To hipotezo lahko umestimo v kontekst definicije hladne vojne, po kateri se obe velesili borita za svetovno nadvlado in širjenje svoje ideologije. Z raketami na Kubi naj bi SZ demonstrirala svojo moč in pokazala, da tudi zahodna polobla ni več varna pred dosegom sovjetskih raket. SZ je preizkušala trdnost ZDA, predvsem po neuspehu v Prašičjem zalivu. Kljub vsemu je v tej hipotezi povsem ignorirano: (1) dejstvo, da so ZDA že pokazale svoje neizprosno prav v Berlinu, torej zakaj znova preizkus na Kubi, (2) za demonstracijo sovjetske moči bi bilo dovolj že manjše število MRBM, (3) še bolj zakrita in skrivna namestitev raket ter potem odkritje ob sami operativnosti raket, bi rakete Moskvi omogočale pravo vrednost, (4) zakaj namestitev raket ob tako kritičnem času kot je bila pomlad 1962, in na koncu (5) zakaj namestiti rakete ravno na Kubi, v Karibskem morju, ki je bilo povsem v domeni ZDA, in bi hiter ameriški protiudar močno omajal ugled SZ.

c) Jedrska moč/ravnovesje. SZ naj bi namestila rakete na Kubi, ker ni bila zadovoljna s svojimi raketami ICBM (z dosegom nad 8000 km). Leta 1962 je imela samo 20 takih raket, ki pa so bile tudi zelo nenatančne in tehnično vprašljive. Nova generacija raket ICBM naj bi bila pripravljene šele leta 1964. Strateške sile so vključevale samo okoli 6 jedrskih podmornic oboroženih z balističnimi raketami. Edina baza za te podmornice je bila na severnem delu polotoka Kola, kar je 11.270 km stran od obal ZDA. Največjo grožnjo ZDA je predstavljajo 200 strateških bombnikov, za katere pa je bilo malo možnosti, da bi se po napadu lahko vrnil v bazo. Luknjo v jedrskem ravnovesju med velesilama je predstavljalo prav pomanjkanje raket MRBM in IRBM, s katerimi bi dosegli ozemlje ZDA. Na drugi strani pa so v letu 1962 ZDA imele na voljo najmanj 180 ICBM, 12 podmornic Polaris in kar 630 strateških

¹⁸ Pakt je bil dejansko pripravljen; in naj bi bil slavnostno podpisan ob prihodu Hruščeva na Kubo v novembru 1962 (Allison in Zelikow, 1999: 87).

bombnikov, ne samo v ZDA, ampak tudi v Aziji in Evropi. Poleg tega je imel NATO v pripravljenosti še več strateških bombnikov kot tudi jedrskih baz v Veliki Britaniji, Italiji in Turčiji. S tem da je ameriška administracija v začetku leta 1961 sprejela program, v katerem naj bi do leta 1964 potrojili število ICBM in podvojili število podmorničskih balističnih raket.

ZDA so bile v premoči. Leta 1962 so ZDA začele tudi s satelitskim opazovanjem SZ. Washington je vedel, da bi, četudi bi SZ napadla, imeli oni povračilni napad močnejši od njihovega prvega. Možnost izstrelitve 40-ih raket s Kube na ZDA, bi povečalo moč sovjetskega jedrskega napada za najmanj 50 procentov. Nikakor ne gre spregledati dejstva, da ZDA ni imela

Slika 5.5. - Doseg raket

Vir: www.odci.gov/csi/studies

pripravljenega sistema zgodnjega opozarjanja jedrskega napada iz smeri Karibskega morja. Kot se je izkazalo kasneje, je Moskva hotela tudi zgraditi podmorniško bazo. Kljub vsemu ostaja vprašanje: (1) zakaj je Hruščev hotel na hitro popraviti jedrsko ravnoesje, zakaj ne počakati dve ali tri leta, ko bi razvili nove ICBM in (2) zakaj tolikšno tveganje ob sami namestitvi jedrskega orožja na Kubi.

d) Berlinsko vprašanje. Kennedy kljub vsemu ni verjel, da je namestitev povezana samo z jedrskim ravnoesjem med velesilama. Moskva bi preveč tvegala. Dean Rusk je Kennedyu dejal, da mora biti razlaga namestitve prav Berlin. Hruščev je hotel na vsak način rešiti berlinsko vprašanje. Kuba bi tako predstavljala izvrstno pogajalsko izhodišče za Berlin. Če ZDA ne bi storile ničesar, bi lahko pregnal zavezniške sile iz Berlina in bil pokrit z raketami na Kubi. Če bi se ZDA želele pogajati, bi dali na tehniko Kubo in Berlin, če pa bi napadli Kubo, bi lahko povsem enako storil tudi Hruščev v Berlinu. V vsakem primeru bi SZ imela dobiček, za ZDA pa bi izguba Berlina pomenila slabo voljo med zavezniki. Ob koncu aprila in začetku maja 1962, ko se je Hruščev odločil za namestitev raket, je bilo že jasno, da so pogajanja o umiku zahodnih sil zopet propadla, tako kot se je iztekel ultimat leta 1958 kot

tudi leta 1961. Nesposobnost Moskve je bila javno razkrita in boleča za sovjetskega voditelja. Vedel pa je, da bi bile ZDA pripravljene uporabiti tudi jedrsko orožje, da bi zaščitile svoje interese v zahodnem Berlinu. Marca 1962 je sovjetskemu ambasadorju Dobrininu pred odhod v Washington dejal, da je Berlin ključno vprašanje ameriško-sovjetskih odnosov. Hruščev je poleg tega nujno potreboval zmago v zunanje-političnih odnosih, neuspeli notranji politični programi, da bo ekonomsko prehitel ZDA, so že omajali njegovo moč. Tako ostaja zadnja hipoteza med najbolj argumentiranimi in verjetnimi.

Pri vseh hipotezah se pojavlja vprašanje, zakaj so bile baterije SAM nameščene šele po izgradnji izstrelišč in tako dopustile prelete U-2 letal. Hruščev je imel namen novembra 1962 obiskati ZDA in razkriti svoje načrte, čeprav bi bilo do takrat operativno pripravljenih šele nekaj balističnih raket srednjega dosega. Sovjeti so na Kubi naredili tudi zelo malo za samo kamuflažo izstrelišč. Vsa ta vprašanja ob tako velikih napakah v organizaciji in neusklajenosti ostajajo še vedno odprta. Zelo nenavadno ostaja tudi vprašanje, kako je Hruščev lahko toliko tvegaval in vedel, da reakcija ZDA ne bo bolj agresivna. (Allison in Zelikow, 1999: 77-109)

5.3. SOVJETSKI ARZENAL NA KUBI

Vojaška oprema, dostavljena (ali bilo namenjena) na Kubo je vključevala:

1. Rakete MRBM: 6 izstrelišč, vsaka z 4 lanserji, z rezervnimi raketami, kar je skupaj nanese od 36 do 42 raket. MRBM ima doseg do 2000 kilometrov. Dva polka z raketami R-14 (NATO: SS-5) in trije polki z raketami R-12 (NATO: SS-4). Vse rakete so bile dostavljene na Kubo.

2. Rakete IRBM: 3 izstrelišča so bila v fazi gradnje, začeli pa naj bi tudi z gradnjo četrtega. Za 4 izstrelišča je bilo namenjenih 24 IRBM, ki imajo doseg 4000 km. Nobena od raket ni bila dostavljena na kubansko ozemlje.

3. Bombniki IL-28: 28 bombnikov (po navedbah generala Gribkova (Blight in ostali, 2001 :59), pa 33 ter še 9 dodeljenih mornarici) je bilo dostavljeno na 2 kubanska letališča (San Julian in Holguin). Akcijski radij teh bombnikov, ki so bili lahko oboroženi tudi z jedrskim orožjem, je dosegal 1100 km. Ob koncu krize je bilo operativnih samo 7.

4. SAM - zračna obramba: po celem otoku je bilo zgrajenih 24 izstrelišč za rakete SA-2 (S-75; sovjetska oznaka). Vsako izstrelišče je imelo 6 lanserjev, skupaj 144 raket. Doseg raket v višino je bil od 100 m do 30 km in horizontalni doseg do 65 kilometrov. Vsakemu izstrelišču je bil dodan še radar. Na otoku je bilo nameščeno še večje število protiletalske artilerije za zračno obrambo kubanskega zračnega prostora.

5. Ladijske rakete: ob kubanski obali so bila vsaj štiri obalna izstrelišča ladijskih raket. ZDA niso vedele, da je bila večina teh izstrelišč opremljena tudi z jedrskimi glavami. Rakete z dosegom do 75 km, bi predstavljale resno grožnjo možnemu ameriškemu izkrcanju.

6. Taktične jedrske rakete: septembra se je Hruščev odločil zaradi Kennedyjevih groženj še za dodatnih 12 taktičnih jedrskih raket Luna (NATO oznaka: FROG). Rakete so imele doseg do 32 km.

7. Patruljni čolni KOMAR: najmanj 12 hitrih patroljnih čolnov je bilo v operativni uporabi od Mariela do Banesa. Težki so bili 66 ton, dolgi 25 metrov, in na vsakem od njih sta bili dve protiladijski raketi z dosegom do 28 km.

8. Lovci MIG-21: 42 izvrstnih lovcev je bilo dostavljeno na kubanska letališča. Opremljeni z raketami zrak-zrak so dosegali hitrost 1,5 macha (1850 km/h) na višini 12.000 metrov. V veliko večini so v kabini sedeli sovjetski piloti.

9. Sovjetske enote: v času krize je bilo na otoku okoli 40.000 vojakov kot tudi tehnikov. Na otoku so bili štirje motorizirani polki sestavljeni iz bataljonov opremljenih z najmodernejšimi tanki in puškami, kar jih je trenutno imela SZ. (Allison in Zelikow, 1999: 204-206)

General Anatolij Gribkov je na konferenci v Havani leta 1992 dodal seznamu še:

10. Transportne enote: polk transportnih helikopterjev Mi-8 in eskadrilja devetih Li-2 letal, vse v operativni rabi.

11. Mornarica: imeli so namen poslati še eno floto sestavljeno iz 2 rušilcev in 2 križark ter eno floto 11 podmornic. Na Kubo niso bile nikoli poslone. (Blight in ostali, 2001: 59).

6. ODKRITJE RAKET

Na nedeljsko jutro, 14. oktobra 1962 je letalo U-2¹⁹, ki ga je pilotiral major Richard Heyser, preletelo zahodni del Kube in naredilo posnetke v bližini San Cristobala. Analiza posnetkov je naslednji dan pokazala, da so odkrili poteze izstrelišča raket SS-4 v gradnji.²⁰ Informacijo je direktor CIA ob pol devetih zvečer, 15. oktobra posredoval McGeorgu Bundyju, ki se je odločil, da bo razkritje posredoval predsedniku Kennedyju šele zjutraj, ko se bo predsednik odpočil od napornega vikenda, saj se je šele vračal iz New Yorka, kjer je imel kampanjo za prihajajoče predsedniške volitve. (Larres and Lane, 2001: 171)

Slika 6.6. - Posnetek odkritja raket

Vir: www.odci.gov/csi/studies

¹⁹ Letalo U-2 je skrivno razvila letalska družba Lockheed, potem ko je bil leta 1954 odobren razvoj. Letalo je doseglo višino 21.000 metrov, kar je bilo nad dosegom lovcev ali zračne obrambe tistega časa. Fotografiranje z U-2 je bil pravi tehnološki čudež za leto 1962. V letalu je bilo večje število kamer, ki so lahko sinhrono delovale več ur, in fotografirale z visoke višine, in bile zmožne panoramskih posnetkov območij na Zemlji širokih 160 km. Več tisoč metrov dolgi filmi so zasedali majhen del prostora na letalu (Allison in Zelikow, 1999: 221)

²⁰ Izstrelišča so bila zgrajena povsem enako kot v SZ, tako da so jih strokovnjaki v CIA brez večjih težav prepoznali (Lebow in Gross Stein, 1994: 85).

Nad Kubo ni bilo preletov U-2 letal od 5. septembra do 4. oktobra, zaradi ocene analitikov obveščevalnih služb, da na Kubi ni jedrskega orožja. Po novih obveščevalnih podatkih so kljub dejstvu, da so vedeli, da so na otoku nameščeni sistemi zračne obrambe SAM, nadaljevali z opazovanjem iz zraka (Allison in Zelikow, 1999: 221). Prvo izvidniško letalo pa ni poletelo nad Kubo 4. oktobra, ampak deset dni kasneje, zaradi birokratskega zapleta, ali naj letalo upravlja CIA ali pilot letalskih sil (Clemens, 2004: 106).

Obveščevalne podatke o aktivnostih na Kubi so ZDA dobivale od štirih primarnih virov:

- 1.) "Shipping intelligence" - je zajemala vse podatke, fotografije, analize o prispelih ladjah na Kubo. Mornariški obveščevalci in analitiki so razvili posebne kataloge za hitrejšo obdelavo podatkov.
- 2.) Begunci s Kube - posebni preiskovalni centri so bili ustanovljeni na Floridi, kjer so poskušali priti do informacij povezanih s Kubo. Težavo je predstavljalo veliko število beguncev oz. informacij, ki so si bile velikokrat nasprotujoče.
- 3.) Agenti na Kubi - manjše število agentov je dajalo bolj točne informacije, ki so analitikom omogočale konkretno določitev ozemlja, ki bo opazovano iz zraka.
- 4.) Preleti izvidniških letal U-2.

(Allison in Zelikow, 1999: 219-225)

ZDA so dobile po analizi 928-ih fotografij nedeljskega jutra dokaz, da je na Kubi nameščeno ofenzivno orožje, rakete tipa MRBM. Preleti izvidniških letal U-2 so se nadaljevali in razkrili, da so štiri izstrelišča operativna (Wikipedia). Kennedy je bil o odkritju obveščen zjutraj 16.

Slika 6.7. - Izvidniško letalo U-2

Vir: Wikipedia

oktobra. Sklinal je skupino imenovano Executive Commitee of the U.S. National Security Council, s kratico **ExComm**. Na srečanjih je bilo od 14 do 20 ljudi z različnih področij. Kennedy se je včasih namerno umaknil s srečanj, da je lahko skupina diskutirala bolj odprto

(Clemens, 2001: 94). Kljub vsemu da je bila skupina neformalna, je bila odločilna v procesu odločanja in reakciji ZDA na odkritje raket na Kubi.

Ključni ljudje na ameriški strani, ki so bili udeleženi pri večini sestankov ExComma²¹ v Beli hiši:

- Dean Acheson, upokojen državni sekretar;
- George Anderson, poveljnik mornariških operacij in član Generalštaba;
- George Ball, državni podsekretar;
- McGeorge Bundy, posebni pomočnik predsednika za nacionalno varnostno področje;
- C. Douglas Dillon, finančni minister;
- Roswell Gilpatric, namestnik obrambnega ministra;
- U. Alexis Johnson, namestnik podsekretarja za politične zadeve;
- Lyndon Johnson, podpredsednik ZDA;
- John F. Kennedy, predsednik ZDA;
- Robert Kennedy, vrhovni državni tožilec;
- Robert Lovett, bivši obrambni minister;
- Arthur Lundahl, direktor oddelka za interpretacijo fotografij pri CIA;
- Edwin Martin, pomočnik sekretarja za notranje ameriške zadeve;
- John McCone, direktor CIAv
- Robert McNamara, minister za obrambo;
- Paul Nitze, pomočnik ministra za obrambo;
- Dean Rusk, državni sekretar;
- Theodore Sorensen, posebni svetovalec predsednika;
- Adlai Stevenson, predstavnik ZDA pri ZN;

²¹ ExComm si je javnost dolgo predstavljala kot skupek intelektualnega napora, kjer ni bilo prostora za emocije, kjer so člani dopolnjevali drug drugega. Ampak po dolgih letih, ko so bili zaupni razgovori znotraj ExComma razkriti, se je pokazalo, da so bila srečanja napeta, emocionalna. Tako je eden od namestnikov McNamare, ob trenutku, ko so zvedeli, da so zgubili U-2, histerično zavpil: "To pomeni vojno s SZ". Srečanja Excomma so bila tudi dolga in utrujajoča. Eden od uradnikov se je ob 4h zjutraj na ravni cesti z avtom zaletel v drevo. Pritisk je bil prevelik tudi za izkušene, samozavestne in zrele člane. Dean Acheson je dejal, da so bila srečanja tako ponavljajoča in brez pravega vodje, da so bila prava izguba časa. (Nathan, 2001: 96-97).

- Maxwell Taylor, načelnik generalštaba;
- ostali, ki so bili občasno prisotni na sestankih ali imeli srečanje s predsednikom: Charles Bohlen (veleposlanik v Franciji), David Ormsby-Gore (britanski veleposlanik), George Anderson (poveljnik mornariških sil), Kenneth O'Donnell (svetovalec predsednika), itd.

Lista nosilcev odločitev v Moskvi je krajša; šlo je za formalen organ za področje nacionalno varnostnih vprašanj, kjer je imel dominantno vlogo Nikita Hruščev:

- Leonid Brežnjev, član prezidija, predsednik Vrhovnega sovjeta;
- Andrej Gromiko, zunanji minister;
- Nikita Hruščev, prvi sekretar Partije, predsednik sveta ministrov, predsednik prezidija;²²
- Andrej Kirilenko, namestnik predsednika centralnega komiteja Partije;
- Aleksej Kosigin, namestnik predsednika sveta ministrov;
- Frol Kozlov, sekretar centralnega komiteja in član prezidija;
- Otto Kuusinen, sekretar centralnega komiteja in član prezidija;
- Vasilj Kuznecov, namestnik zunanjega ministra;
- Rodion Malinovski, minister za obrambo;
- Anastas Mikojan, namestnik predsednika sveta ministrov in član prezidija;
- Nikolaj Podgorni, sekretar ukrajinske partije in član prezidija;
- Boris Ponomarev, sekretar centralnega komiteja;
- Vladimir Semičastni, vodja KGB;
- Aleksandr Šelepin, namestnik predsednika sveta ministrov in predsednik komiteja za državni nadzor;
- Genadij Voronov, namestnik predsednika komisije partije in član prezidija;
- Nikolaj Šverniki, predsednik komisije partije in član prezidija;
- Mihail Suslov, sekretar centralnega komiteja in član prezidija;
- Matvej Zaharov, načelnik generalštaba in namestnik obrambnega ministra.

(Allison in Zelikow, 1999: 326-229)

²² Prezidij - najvišji organ v komunistični partiji leta 1962 (Lebow in Gross Stein, 1994: 19).

Odkritje raket je Kennedyja zelo šokiralo, in tako je 16. oktobra ob novici dejal svojemu svetovalcu Bundy: "Ne more mi storiti tega" (Nathan, 2001: 94). Počutil se je prevaranega, zaradi vseh obljub sovjetskega vodstva, da ne zdaj ne v bližnji prihodnosti ne bodo na Kubo namestili ofenzivnega orožja. Nikakor tudi ni mogel razumeti, kako so se kljub njegovim javnim opozorilom (v katerih je bilo zaznati tako svarilo kot grožnjo) v septembru odločili za namestitev.

Slika 6.8. - John F. Kennedy

Vir: Wikipedia

Gledano s stališča legalnosti namestitev raket na Kubi ni bila sporna. Suverena država kot je Kuba, je povabila svojo zaveznico, da na njihovi zemlji zgradi izstrelišča za jedrske rakete. Rakete so predstavljale grožnjo nacionalni varnosti ZDA, bile so tudi v nasprotju z Monrojevo doktrino²³, toda v nobenem pomenu niso bile nelegalne. Sovjetska zveza je bila obkrožena s ameriškimi jedrskimi bazami zgrajenimi ravno tako na zavezniških ozemljih, v Italiji, Veliki Britaniji, Nemčiji, Turčiji, Južni Koreji in Japonski. Rakete srednjega dosega, podobne tistim na Kubi, so bile v pripravljenosti

v Veliki Britaniji, Turčiji in Italiji. (Larres in Lane, 2001: 173)

Kennedyjeva velika skrb ob odkritju raket je bila, kako se bo to odrazilo na notranjem političnem zemljevidu ZDA, ali bodo samo krizo, in s tem neuspešnost sedanje vladajoče politične opcije v svojo korist obrnili predvsem republikanci, ki so vodstvu očitali preveč popuščanja in premalo agresivnosti v odnosu do Kube (Lebow in Gross Stein, 1994: 96-97).

²³ Leta 1823 je ameriški predsednik James Monroe opozoril predvsem Španijo, Francijo in Rusijo, da bo Washington njihovo ponovno željo po kolonijah južno od ZDA razumel kot sovražno dejanje. Kasneje se je uveljavil izraz Monrojeva doktrina, ki obvezuje ZDA, da se ne bodo vmešale v Stari svet oz. obstoječe evropske kolonije, hkrati pa jim daje dominantno vlogo v Karibski in Latinski Ameriki (Clemens, 2004: 93).

Ob odkritju raket so po razpravah v Beli hiši prišli do konsenza, da morajo biti sovjetske rakete odstranjene s Kube. Spogledovali so se med možnostjo masovnega letalskega napada, ki bi mu sledila invazija ali med samo bolj »kirurškim« letalskim napadom, s katerim bi uničili izstrelišča. Kennedy je bil od začetka privrženec takojšnjega letalskega napada, dokler ni eden od generalov letalskih sil namignil, da bi bilo to dejanje podobno zahrbtnemu napadu Japoncev na Pearl Harbor. Ob samem letalskem napadu se je bal tudi protiudarca v Berlinu in hkrati zamere zaveznikov, da je tako nepremišljeno začel vojno. Vprašanje je bilo tudi, koliko izstrelišč bi res dejansko letalski napad uničil. Že mesece pred krizo so imele ZDA pripravljene tri načrte : Oplan 312 (samo letalski napad) in Oplan 314 in 316 (dve različici invazije)²⁴, kajti v avgustu 1962 je Kennedy naročil obrambnemu ministrstvu, naj naredi študijo, kako odstraniti grožnjo jedrskega napada na ZDA sproženega s Kube. Oplan 312, predstavljen 17. oktobra v Beli Hiši, je imel 5 verzij glede na število tarč:

1. Izstrelišča in skladišča raket²⁵ (52 letalskih misij posameznih vojaških letal).
2. Zgornje in letala IL-28 in MiG-21 (104).
3. Zgornje in ostala vojaška letala, sistemi SAM, ladijske rakete in patroljni čolni (194).
4. Vse vojaške tarče razen tankov (474).
5. Vse vojaške tarče, uvod v invazijo (2002).

Toda po novih preletih izvidniških letal in odkritju novih tarč, je število predvidenih posameznih letalskih napadov naraslo. Tako je pri tretji različici napada do 21. oktobra število bojnih akcij posameznega leta s 194 naraslo na od 350-500. Prva varianta z uničenjem samih izstrelišč je bila najbolj aktualna pri Kennedyju in njegovih svetovalcih. Generalštab ameriške vojske pa je podpiral masovni letalski napad, ali vsaj napad tretje variante. (Allison in Zelikow, 1999: 224-230)

Po pričevanju Raymonda Garhoffa, ki je bil v času krize v zaposlen v zunanjem ministrstvu ZDA, so imeli pred in v času krize ameriške oborožene sile v pripravljenosti eno divizijo marincev in pet pehotnih divizij, od katerih, sta bili dve padalski. Skupno 100.000 mož in 40.000 marincev. V pripravljenosti je bilo tudi 579 bojnih letal in 183 vojnih ladij, vključno z

²⁴ Oplan 316 je bila varianta Oplan-a 314, samo da je temeljila na krajšem času priprav na invazijo (Blight in ostali, 2001: 59).

²⁵Po trditvah F. Castra (Blight in ostali, 2001: 209), bojne jedrske glave niso bile skladiščene ob izstreliščih.

8 letalonosilkami. Ocena žrtev na ameriški strani v prvih 10 dneh bojevanja je bila okoli 18.500 mož. (Blight in ostali, 2001: 163)

Po tednu razprav sta bili v Beli hiši aktualni samo še dve opciji:

- a) letalski napad na izstrelišča na Kubi, kateremu sledi vsesplošna invazija,
- b) blokada Kube, z zahtevo po umiku raket; če zahteva ne bi bila izpolnjena, sledi letalski napad in invazija.

(Nathan, 2001: 94)

Robert McNamara je na havanski konferenci naštel tri točke, zaradi katerih je verjel, da za Kennedyja opcija invazije nikoli ni bila resnično aktualna ker: (1) varnostna grožnja s Kube ni bila tako velika, da bi lahko opravičila vse možne žrtve napada, (2) brez prave vidne grožnje, bi napad v zavezniških državah izzval ogorčenje in hkrati omajal trdnost zavezništva in (3) ameriški voditelji so verjeli, da bi bil napad ZDA na tako majhno državo v nasprotju z njihovo dotedanjo zgodovino. (Blight in ostali, 2001: 289-290)

7. BLOKADA

22. oktobra²⁶ 1962 je predsednik ZDA John. F. Kennedy javno oznanil, da so ZDA pričele z blokado²⁷ Kube. Z blokado bodo prenehali tisti trenutek, ko bo SZ umaknila ofenzivno orožje s Kube (Nathan, 2001: 94).

Blokado je prvič 16. oktobra na sestanku ExComma omenil McNamara. Predsedniku Kennedyju se je ta možnost že na samem začetku zdela ustrezna, in iz dneva v dan se je bolj nagibal k njej. Na srečanju ExComma 22. oktobra je vsem prisotnim povedal, da mu je bila možnost hitrega letalskega napada mamljiva vse do prejšnjega jutra, ko je spoznal, da bi v vsakem primeru omejenemu letalskemu napadu sledila tudi invazija (Allison in Zelikow, 1999: 120). Kennedy je naročil tako bratu Robertu kot Sorensonu, naj tudi v ExCommu dosežejo soglasje. Mnenja so bila še 19. oktobra znotraj ExComma deljena na takojšen letalski napad ali blokado. Letalski napad so predvsem zagovarjali McCone, Taylor, Acheson in Bundy, medtem ko sta bila glavna zagovornika blokade McNamara in Sorenson. Povezavo med skupinama je predstavljal Robert Kennedy, ki je zagovarjal blokado z zahtevo po umiku sovjetskih raket. Če zahteve sovjetska vlada ne bi izpolnila, bi temu sledil letalski napad. Blokada naj bi bila predstavljala nekakšen uvod v letalski napad; nasprotniki blokade so se omehčali, in preden je bila sprejeta končna odločitev, je blokado že podpirala večina. Odločitev je bila sprejeta, toda ne predsednik Kennedy ne Robert Kennedy nista vedela, kakšna bo reakcija, če zahteva ne bo izpolnjena in kdaj bodo ukrepali.

ZDA so dobile podporo v njihovi odločitvi tako v Londonu, Parizu in Bonnu. Tudi ostala mednarodna skupnost je celo na presenečenje Bele hiše podprla njihova dejanja. Po posebnem sestanku OAS v Washingtonu so ZDA dobile popolno soglasje v primeru blokade, kar je dejanju ZDA dalo mednarodno težo in določeno vrsto legalnosti. Organizacija afriške

²⁶ V kubanskih časopisih so se ob uveljavitvi blokade pojavili časopisni naslovi kot so : " Kubanci so pripravljeni umreti za ceno svoje neodvisnosti" (Blight in ostali, 2002: 20).

²⁷ Nekateri avtorji raje uporabljajo izraz pomorska karantena (Larres and Lane, 2001: 174) oz. so izraz karantena uporabljale ZDA zaradi političnih in pravnih razlogov (Allison in Zelikow, 1999: 230).

skupnosti (OAU) pa je SZ preprečila oskrbovanje z gorivom v njihovih državah (Larres in Lane, 2001: 74).

Kennedy je na isti dan razglasil tudi stanje DEFCON²⁸ stopnje 3, za strateške sile pa DEFCON stopnje 2, kar je zadnje stanje pred vojno. Ameriške oborožene sile še nikoli v svoji zgodovini niso bile v taki visoki stopnji pripravljenosti, ki je trajala celih 30 dni (Allison in Zelikow, 1999: 218). Pripravljenost jedrskega orožja je poskočila; število raket ICBM v stanju pripravljenosti s 112 na 182; raket SLBM Polaris s 48 na 112, bombniki B-52 so v času krize poleteli na 2088 poletov, bombniki v Evropi so bili oboroženi s jedrskim orožjem, itd. (Allison in Zelikow, 1999: 218). Namen tako visoke stopnje pripravljenosti v ZDA pa vsekakor ni bil samo pripraviti oborožene sile na morebitno vojno, ampak predvsem demonstrirati ameriško moč.

Možnosti, ob odkritju raket na Kubi, ki jih je imelo vodstvo ZDA, lahko razčlenimo v šest kategorij:

1. Storiti nič. Odkritje raket in s tem ranljivost ZDA pred sovjetskim raketami ni predstavljalo novosti. Bojazen, ki jo je predvideval Bundy, je bila, da bi ob reakciji ZDA podobna lahko sledila tudi v Berlinu, kar bi lahko razcepilo zahodno zavezništvo. Toda notranjepolitični pritisk na tako pasivno reakcijo predsednika Kennedyja bi bil premočan, tako da ta možnost ni bila nikoli resno obravnavana.

2. Diplomatski pritisk. Prva možnost je bila postavitve skrivnega ultimata N. Hruščevu, z zahtevo po umiku jedrskega orožja. Predlog je Kennedyju podal Chris Bohlen, saj je menil, da bi bilo treba pred vojaškim ukrepanjem izkoristiti vse diplomatske poti. Več dni so svetovalci poskušali sestaviti pismo, a nikakor niso našli besed, s katerimi bi izrazili jezo in ogorčenje, a ne bi hkrati še prilili olja na ogenj. Kennedy se ni odločil za pismo Hruščevu, saj tudi ni verjel, da bi prepričalo sovjetsko vodstvo (Lebow in Gross Stein, 1994: 114). Druga možnost, ki jo je predlagal ambasador ZDA pri ZN Adlai Stevenson, je bila zahteva ZDA preko ZN po temeljiti inšpekciji Kube (iskanje ofenzivnega orožja), ki bi ji sledila pogajanja po umiku raket. Nobena od izbir ni dobila podpore, saj bi se pogajanja zavlekla, v ZN bi lahko SZ uporabila veto, a čas bi tekkel, rakete pa bi postale operativne. Enostavna zamenjava

²⁸ DEFCON - izraz Pentagona za Defence Condition (Allison in Zelikow, 1999: 218).

umika raket v Turčiji s raketami na Kubi, tudi ni prišla v poštev, saj bi s tem ZDA pokazale svojo podrejenost, kar bi močno poslabšalo odnose znotraj zavezništva.

3. Skrivni dogovor s Fidelom Castrom. ZDA bi kubanskemu voditelju nakazale možnost, da se odpove navezi s SZ, ali pa tvega izgubo oblasti. Ugibanja so bila, ali se bo Castro odpovedal Moskvi, ko bo spoznal, v kakšnem brezizhodnem položaju se je znašel. Možnost skrivnega dogovora bi ob morebitnem neuspehu že v naprej razkrila ameriške namene, ob tem pa ne smemo pozabiti, da so bile rakete strogo pod sovjetskim nadzorom.

4. Invazija.²⁹ Invazija je predstavljala zadnjo možnost. Invazija bi bila masovna in cenovno velik zalogaj. Prvič v zgodovini bi to pomenilo direkten spopad s sovjetskimi silami, kar bi posledično lahko pomenilo jedrsko katastrofo ali podoben ukrep SZ v Berlinu.³⁰

5. Letalski napad.³¹ Za razliko od prejšnje možnosti bi bil letalski napad manj odmeven kot invazija. Letalski napad je imel tudi prednost presenečenja. Ob odločitvi za napad manjšega obsega bi tvegali povračilni udarec bombnikov IL-28, obenem pa ni bilo zagotovila, da bi napad resnično uničil vse tarče. Enako kot invazija bi letalski napad pomenil direkten napad, saj bi napad povzročal sovjetske žrtve ob tarčah. ZDA bi lahko potem pričakovale tudi podobne napade na izstrelišča v Turčiji in v Berlinu, kar bi verjetno omajalo zavezništvo. Velika verjetnost je bila tudi, da bi letalski napad pomenil samo uvod v večjo in bolj obširno vojno.

6. Blokada. Idejo o blokadi otoka je razvil že 16. oktobra McNamara in je kasneje postala vse bolj priljubljena možnost tako predsedniku kot ostalim članom ExComma. Blokada je predstavljala nekakšno indirektno vojaško akcijo. Predsednik Kennedy se je nagibal k blokadi že 18. oktobra, čeprav je bil kljub vsemu bolj naklonjen ideji o hitrem letalskem napadu. (Allison in Zelikow, 1999: 109-120)

Blokada se je zdela najprimernejša rešitev, saj je, za razliko od invazije ali letalskega napada, predstavljala manj tveganja sprožitve vojne (Lebow in Gross Stein, 1995: 103). Embargo na ladje naloženo vojaško opremo, ki se je izvajal z blokado, ni bil brez slabosti. Prvič, za

²⁹ Podrobneje opisana že v šestem poglavju diplomskega dela.

³⁰ Ocena ZDA v času krize o sovjetski vojaški moči na Kubi je bila od 4x do 10x manjša od dejanske (Lewis Gaddis, 1997: 267).

³¹ Tudi podrobneje opisan v šestem poglavju.

nekateri svetovalci je blokada predstavljala odkrito sovražno dejanje³², ki je pomenilo vojno napoved Kubi. Kljub vsemu so 19. oktobra strokovnjaki zunanjega in pravosodnega ministrstva prišli do ugotovitve, da to ne pomeni vojne napovedi, in je tako dejanje opravičljivo po pogodbi (Rio Treaty) o obrambi zahodne poloble, če tako izglasuje dve tretjini članic OAS. Drugič bi lahko blokada s strani ZDA izzvala podobne reakcije SZ v Berlinu. Tretjič, izvajanje blokade, bi lahko spodbudila Castra, da napade ameriške ladje. V primeru, da se ladje ne bi ustavile, bi blokada prisilila mornarico ZDA, da bi prve sprožile strele proti sovražniku. Zato je ob nagovoru kongresa Kennedy 24. oktobra dejal, da se jim lahko obeta vojna v naslednjih 24 urah. Četrto, sama blokada ne bi preprečila dokončne izgradnje že obstoječih izstrelišč na otoku. S tem bi SZ kupila dodatni čas, zato so ZDA morale postaviti še dodaten ultimat, zahtevo po umiku vsega ofenzivnega orožja s Kube.

Po Allisonu in Zelikowu (1999) je imela blokada tudi prednosti:

- a) Bila je srednja pot med storiti nič in med napadom; agresivna dovolj, da je nakazala resnost namena in predvsem ne tako nevarna kot letalski napad.
- b) Postavila je Hruščeva v položaj, ko se je moral sam odločiti za naslednji korak. Imel je možnost, da se izogne vojaškemu konfliktu.
- c) Od možnih oblik vojaškega spopada je ZDA na Karibih najbolj ustrezalo prav mornariško bojevanje.
- d) Blokada ni predstavljala nevarnosti jedrskega spopada, bila pa je odlična priložnost za ZDA da pokaže svoje "konvencionalne mišice".

Ideja o blokadi je bila že dalj časa prisotna v ameriški javnosti kot tudi administraciji. Raziskava Bele hiše v začetku oktobra 1961 je pokazala veliko naklonjenost ameriške javnosti k takemu ukrepanju (Nathan, 2001: 95).

Večji del Atlantske flote ZDA je že bil na položajih. Načrte blokade je McNamara za mornarico pripravil že pred izbruhom krize. Cilj mornarice je bil jasen: blokado speljati vojaško učinkovito brez vmešavanja politike; Kennedyjev cilj pa je bil predvsem reagirati na krizo mirno in s pravim tempom, tako da bo imelo sovjetsko vodstvo dovolj časa za odgovor.

³² Blokade so v mednarodnem pravu vojno dejanje (Nathan, 2001: 94).

Izpeljava operacije je bila velik zalogaj celo za ameriško mornarico. Predvideno območje blokade je obsegalo skoraj 2.590.000 kvadratnih kilometrov morja. V operacijo je bilo vključenih 180 ladij. Mornariška izvidniška letala so ameriške ladje opozarjale o približujočih sovjetskih ladjah, o njihovi hitrosti, tipu in smeri. Blokada je bila zelo kompleksna, istočasno pa je zaradi razvoja sodobnih komunikacij omogočala neposredno povezavo med vodstvom v Beli hiši in poveljniki na rušilcih na zadnji liniji blokade. Kennedy se je zavedal občutljivosti situacije in ničesar ni hotel prepustiti naključju; še najmanj, da bi kakšno zaletavo dejanje kapitana rušilca ZDA potisnile v možno jedrsko vojno, kar bi pomenilo smrt milijone Američanov.

Postopek ob prestrezanju nasprotnikovih ladij naj bi bil sledeč: (1) zahteva po zaustavitvi plovbe, (2) ob zavrnitvi se s strelj esonesposobi ladjo, (3) vkrcanje in pregled in (4) če je potrebno, se jo odvede v ameriško mornariško bazo. Admiral Anderson, načelnik mornariških operacij, je svetoval, da se ob samem začetku blokade ne držijo strogo pravil, saj morajo sovjetske ladje prejeti navodila iz Moskve. Anderson je tudi na sestanku v Beli hiši 21. oktobra dejal, da bodo ameriške ladje ob vsakem sovražnem dejanju sovjetske posadke ladjo uničile. Čez dva dni so v Beli hiši blokado obravnavali še bolj podrobno. McNamara je predlagal

linijo prestrezanja 1500 km od kubanske obale, kar je za dosegom letal MiG-21 in celo za dosegom bombnikov IL-28 nastanjenih na Kubi. Prve sovjetske ladje, ki naj bi trčile ob blokado, so

Slika 7.9. - Sovjetska ladja naložena s patroljnimi čolni

Vir: <http://www.cosmos-club.org/journals/1998/nitze.html>

pričakovali v noči s 23. na 24. oktober. Kennedy se je vedno bolj bal, da bo ob stiku ladij prišlo do zmešnjave in možnega spopada, tako da je celo razmišljal, da bi nasprotnikovo ladjo ob ignoriranju zahtev enostavno raje spustili, kot pa tvegali streljanje. Po pogovoru z britanskim veleposlanikom na večer 23. oktobra, se je Kennedy odločil, da bo črto prestrezanja prestavil s 1500 km na 930 km od kubanske obale, in s tem dal Sovjetom več

časa za razmislek; močno sta temu nasprotovala tako McNamara kot mornarica, saj je to pomenilo, da bodo ameriške ladje v dosegu bombnikov IL-28.

Prve sovjetske ladje so dosegle črto blokade 24. oktobra, a so se tik pred točko pregleda obrnile. Črta se je približevala tudi sovjetska ladja *Kimovsk*, naložena z raketami (za SZ vsekakor tedaj najbolj občutljivo opremo); dosegla naj bi jo pozno dopoldne. Prvi stik s vodstvom v Moski je *Kimovsk* vzpostavil šele ob drugi uri zjutraj, ko je ladja že prečkala prvotno mišljeno linijo, 1500 km od obale. Kennedy je izrecno naročil naj ladji dajo dovolj prostora za manever, saj ji je v oddaljenosti sledila tudi sovjetska jurišna podmornica. Ravno podmornice³³ so predstavljale še dodatno nevarnost, saj bi ob konfliktu hotele zaščiti svoje tovarne ladje in vnel bi se spopad. Američani so sumili, a niso vedeli, da so bile podmornice dejansko oborožene z jedrskimi torpedi.

Naslednji dan (četrtek 25. oktober) je prišlo do prvega kontakta, saj je sovjetski tanker *Bucharest* prečkal črto, potem ko se je samo identificiral. Tudi vzhodnonemška potniška ladja je prečkala črto. V ExCommu so potekale napete debate o tem, kaj storiti. Prvo ladjo, libanonsko tovorno ladjo *Marucla* (najeta s strani SZ), so preiskali na petek 26. oktobra in jo po pregledu spustili. Pozno popoldne je švedska ladja *Coalangatta* (najem SZ) ignorirala vse zahteve po identifikaciji in pregledu ladje ter prečkala linijo blokade. Po razmisleku v Beli hiši so mornarici prepovedali ukrepanje. (Allison in Zelikow, 1999: 230-236)

Hruščev se je s soglasjem prezidija odločil, da večina od 30 ladij upošteva pomorsko blokado, nekaj od njih pa naj namerno krši ameriške pogoje. Ker ameriška mornarica ob tem ni storila nič, je kasneje takratni sovjetski veleposlanik Aleksejev na Kubi izjavil, da so ZDA dejansko izvajale samo **papirnato blokado** (Allison in Zelikow, 1999: 125).

³³ Eno od sovjetskih jurišnih podmornic je daleč od linije zasledovalo 14 ameriških bojnih ladij in jo obstreljevalo z globinskimi bombami. Podmornica je bila oborožena z jedrskim torpedom, in po neuspelem poskusu vzpostavitve zveze z Moskvo, je kapitan podmornice ukazal, da naj torpedo pripravijo za strel. Mislil je, da se je vojna že vnela. Pomiril in odvrnil od njegovih namenov ga je šele njegov namestnik. (Clemens, 2004: 94)

Izvajanje blokade in ravnanje sovjetskih ladij ostaja še vedno v nekaterih pogledih nejasno, predvsem ob dejstvu, da je Hruščev že 25. oktobra obljubil Združenim narodom, da se bodo sovjetske ladje izognile stiku s ameriško mornarico. Precej napetosti in zmede je bilo tudi v procesu poveljevanja na ameriški strani. V težkem položaju se je nekajkrat znašel obrambni minister McNamara, na eni strani med predsednikom in na drugi strani admirali kot tudi poveljniki na ladjah.

8. UMİK RAKET IN RAZPLET KRIZE

Predstavniki ZDA Adlai Stevenson je 25. oktobra svetovni javnosti na zasedanju ZN pokazal fotografije izvidniških letal, na katerih so se jasno videla sovjetska izstrelišča na Kubi. Pred tem je v besednem dvoboju s sovjetskim predstavnikom Valerinom Zorinom izrekel znamenite besede: "I am prepared to wait until hell freezes over" (Pripravljen sem tako dolgo čakati, da bo tudi pekel zmrznil.). Sodelovanje med Stevensonom in predsednikom ter Robertom Kennedyem v času krize ni bilo najboljše. Tako je Stevenson 17. oktobra poslal predsedniku pismo, v katerem je napisal: "Moramo biti pripravljeni na odziv svetovne javnosti, če imamo mi rakete v Turčiji in v drugih državah, imajo tudi oni pravico namestitve na Kubi. Če bomo napadli Kubo, zaveznika SZ, kaj ni takšen napad primerljiv z napadom na Natovo bazo? " Med branjem tega pisma se je Robert Kennedy obrnil do Theodora Sorensona, in se glasno vprašal, na čigavi strani je pravzaprav Stevenson. (Nathan, 2001: 156-157)

Blokada je v Moskvi sprožila precej zmede. Možnosti so bile tri: (1) umik vseh sovjetskih ladij z območja blokade, (2) sprejeti blokado, in dovoliti pregled ladij in (3) z ignoriranjem blokade, prisiliti ZDA, da sprožijo prvi strel. Hruščev se je odločil za prvo možnost, s tem da je nekaj ladij spustil tudi naprej, in tvegati možno ameriško reakcijo. Med tem časom so na Kubi pospešeno nadaljevali z izgradnjo izstrelišč. Prve rakete srednjega dosega naj bi bile po pričevanju starejših virov v pripravljenosti 27. oktobra, toda general Gribkov je na havanski konferenci (Blight, 2002) dejal, da nobena od raket ni bila v pripravljenosti, kajti vse so bile brez goriva, bojne konice pa so bile okoli 250 do 300 kilometrov oddaljene od izstrelišč. Ladje, naložene s jedrskimi konicami, so bile že v kubanskih pristaniščih, a še vedno uskladiščene pod palubami. Sprva je Kremelj nameraval sprožiti protiukrep v Berlinu, toda Hruščev je menil, da bi to samo še poglobilo krizo in povečalo napetost. Hruščev je 25. oktobra po posvetovanju v prezidiju sklenil, da je krizo potrebno rešiti po miroljubni poti. Sovjetska zveza je bila pripravljena odstraniti rakete v zameno, da ZDA ne izvedejo invazije na Kubo. Pripravljen je bil sprejeti tudi inšpekcijo OZN in prezidij je soglasno sprejel predlog. Hruščev je prejel tudi ogromno obveščevalnih poročil, govoric, namigovanj, da bodo

ZDA vsak čas izvedele vojaško operacijo na Kubi. Tako je 26. oktobra³⁴ poslal Kennedyju **prvo pismo**, v katerem je predsedniku namignil, če ZDA obljubijo, da ne bodo izvedle invazije na Kubo, tudi SZ ne bo imela več potrebe po vojaških specialistih na Kubi (Allison in Zelikow, 1999: 124-125). Ameriška administracija je verjela³⁵, da se Hruščev želi na vsak način izogniti vojaškemu spopadu. Pismo je bilo poslano zasebno, ne da bi zanj vedel tudi Fidel Castro. Toda naslednji dan, 27. oktobra, je bil Hruščev drugačnega mnenja. Od Kennedyjevega govora je že minilo 5 dni, vendar se ni nič zgodilo. Kršena je bila tudi blokada, tudi brez kakršnihkoli posledic. Hruščev je začutil, da lahko močneje pritisne na Belo hišo. Sestavil je bolj konkretno (ne da bi prejel odgovor na prvo pismo) **drugo ponudbo**, v kateri je umik sovjetskih raket, poleg obljube o nenapadanju Kube, pogojeval še z umikom³⁶ raket Jupiter iz Turčije³⁷ (Lebow in Gross Stein, 1994: 133). Zahteva je bila poslana javno, saj je bil radio tisti čas najhitrejši način prenosa sporočil; v nasprotnem primeru je bilo potrebno vsaj osem ur, da je bilo sporočilo dostavljeno iz Washingtona v Moskvo oz. obratno. Ponudba je prinesla precej zmede, saj bi ZDA lahko upoštevala samo prvo ponudbo. Manj možnosti za uspeh ponudbe je bilo dejstvo, da Turčija (članica Nata do sedaj ni bila na nikakršen način vključena v pogajanja. Odstranitev raket bi močno oslabilo zavezništvo.³⁸ Bela hiša je ponudbo Kuba-Turčija javno zavrnila. Še istega dne pozno zvečer (27. oktober) je Kennedy poslal pismu Hruščevu, v katerem v primeru umika sovjetskih raket obljublja, da ZDA ne bodo izvedle invazije na Kubo, omogočena pa mora biti inšpekcija OZN, ki bo nadzorovala umik (Allison in Zelikow, 1999: 127). Istega dne je Hruščev prejel pismo tudi od Castra. Castro je opomnil Hruščeva, da pričakujejo obsežno vojaško akcijo v

³⁴ Kennedy je v ExCommu naznanil, da se zaveda, da blokada ne bo prisilila sovjetskega vodstva k umiku raket, uspeh bo prinesla samo invazija ali nekakšen dogovor.

³⁵ ZDA so sprožila tudi pogajanja z visokim predstavnikom KGB v Washingtonu, agentom Fominom. Prišli so do podobnih izhodišč, toda kasneje se je izkazalo, da je agent deloval na svojo pest (Lebow in Gross Stein, 1994: 132).

³⁶ Umik je želel doseči tudi sovjetski veleposlanik v Ankari, a neuspešno (Blight in ostali, 2002).

³⁷ Jedrski izstrelki so bili nameščeni tudi v VB. Med krizo je britanski premier MacMillan večkrat ponudil, da se je VB pripravljena odreči šestdesetim ameriškim raketam na njihovi zemlji, v zameno za sovjetske na Kubi. Kennedy njegove ponudbe ni nikoli izkoristil (Clemens, 2004: 98).

³⁸ Kot se je izrazil Bundy, bi tak dogovor pomenil, da so ZDA za svoje interese pripravljene prodati svoje zaveznike (Lebow in Gross Stein, 1994: 128).

roku od 24 do 72 ur in da roti SZ, naj eliminirajo nevarnost, ne glede kakšne strašne posledice bi nosilo to dejanje³⁹.

Robert Kennedy se je po bratovem navodilu (in vedenju manjše skupine znotraj ExComma), 27. oktobra zvečer skrivno srečal s sovjetskim veleposlanikom Dobrininom. Dosežeta dogovor,⁴⁰ da so ZDA pripravljene v roku štirih oz, petih mesecih umakniti rakete Jupiter pod pogojem, da se namen ne razkrije javnosti. Javnosti pa bodo ZDA razkrile, da ne bodo izvedle invazije, SZ pa bo umaknila ofenzivno orožje s Kube (Lewis Gaddis, 1997: 271). Skrivni dogovor⁴¹ ni bil poznan celo nekaterim predsednikovim svetovalcem celih 25 let (Nathan, 2001: 99).

Na nedeljsko jutro, 28. oktobra je Hruščev začel sejo prezidija. Dejal je: "... če želimo rešiti svet, se moramo umakniti" (Allison in Zelikow, 1999: 128). Radio Moskva je objavil novico, ne da bi omenil rakete v Turčiji.

8.1. NEZGODE IN NAPAKE MED KRIZO

V času največje napetosti v soboto 28. oktobra je bil nad Kubo sestreljen⁴² U-2; pilot ni preživel. ExComm je resno razmišljal o odgovoru z letalskim napadom na vse baterije s sovjetskimi raketami zemlja-zrak. Število posameznih letalskih tarč je bilo v skladu s informacijami, ki jih je takrat imelo ameriško vodstvo. Po sedaj znanih podatkih vemo, da je

³⁹ Nekaj dni kasneje je Castro dobil odgovor od Hruščeva, v katerem ga je opomnil, da od njega zahteva, da prvi sproži jedrski napad na sovražnikovo ozemlje, dejanje, ki bi pomenilo začetek jedrske vojne (Allison in Zelikow, 1999: 127).

⁴⁰ Če Robert Kennedy in Dobrinin ne bi dosegla dogovora, bi Kennedy predlagal javno preko ZN zamenjavo raket Jupiter z raketami na Kubi; za kar večina svetovalcev ni vedela do leta 1987 (Lewis Gaddis, 1997: 271).

⁴¹ ZDA so že večkrat razpravljale o možnosti trgovanja z Jupitri, ampak nikoli z zavezniki. Zavedali so se, da hiter dogovor ni možen. Kennedy je na enem od srečanj ExComma celo dejal: "Ne moremo si privoščiti drage in krvave invazije, če smo imeli možnost, da se raket na Kubi rešimo z raketami v Turčiji" (Allison in Zelikow, 1999: 359).

⁴² Letalo so sestrelile sovjetske enote, kriza je dosegla vrhunec; Moskva ni imela več popolnega nadzora nad svojimi enotami na Kubi (Blight in ostali, 2002: 103-106).

bilo sovjetske vojaške opreme in osebja znatno več od njihovih ocen. Ko bi letalskemu napadu sledila invazija okoli 180.000 ameriških mož, bi naleteli na znatno močnejši odpor, kot so predvidevali. Obstaja velika verjetnost, da bi ob spopadu takih razsežnosti Sovjeti uporabili tudi taktično jedrsko orožje.

V primeru jedrskega napada, bi ZDA izvajale tako imenovano "no cities doctrine", kar je pomenilo, da bi bile tarče raket predvsem vojaški objekti, zato bi pričakovali podoben odgovor tudi s sovjetske strani, in se tako izognili velikemu številu civilnih žrtev. Kljub vsemu je SAC (Strategic Air Command) namestil bombnike z jedrskim orožjem po 40 civilnih letališčih po celotni državi (Allison in Zelikow, 1999: 237-238).

Stanje je bilo več kot obsedeno. Robert Kennedy se je spominjal, da so bili že 25. oktobra dobresedno na koncu z živci; predsednik Kennedy je sprožil potek dogodkov in ukrepov, a ni imel več kontrole nad njimi (Nathan, 2001: 106).

Več let po kubanski krizi sta raziskovalca Garthoff in Sagan (Nathan, 2001: 107) objavila spisek, v katerem sta naštevali vse dogodke, ki bi zaradi napak v komunikaciji ali nadzoru, lahko pripeljali do katastrofalnih posledic:

1. 22. oktobra je KGB prijel najpomembnejšega ameriškega informatorja. Ob prijetju je sprožil dogovorjeno kodo, ki je pomenila, da bo SZ sprožila jedrski napad na ZDA. Na srečo je bilo sporočilo zatrto znotraj CIA, in ni prišlo do vodilnih oseb v procesu odločanja.
2. Prekinitev letov letal U-2 v bližini mej SZ ni bila dosledno izvajana. Eno od letal je 27. oktobra vstopilo v sovjetski zračni prostor nad Sibirijo in sovjetski lovci so ga obstrelili. Na pomoč mu je priskočila eskadrilja lovcev z Aljaske, ki je ob reševanju vstopila v sovjetski zračni prostor 160 km globoko; lovci so bili oboroženi z jedrskim orožjem, s katerim je vsak od pilotov razpolagal na svojo odgovornost.⁴³

⁴³ V enem od pisem je Hruščev napisal in zastavil vprašanje, kako naj bi SZ reagirala na tako provokacijo v času, ko je bila bojna pripravljenost na obeh straneh na najvišji ravni. Kršitev bi bila zlahka zaznana kot vdor bombnikov z jedrskim orožjem; posledice reakcije pa bi bila katastrofalne. Obrambni minister je naslednji dan do nadaljnjega preklinal vse polete letal U-2 (Allison in Zelikow, 1999: 240).

3. Ko je poveljstvo Strateških sil ZDA prejelo alarm stopnje DEFCON 3, ga je sporočila svojim enotam nešifrirano. SZ bi lahko tako dejanje prestrašilo in bi tako odkrito razkazovanje sprejemali kot očitno pripravo na vojno.
4. 26. oktobra so v bazi v Kaliforniji testirali izstrelitev rakete ICBM Atlas. Izstrelitev je potekala v bližini raket, ki so bile v popolni bojni pripravljenosti. Sovjeti bi lahko izstrelitev zaznali kot naznanilo glavnega napada.
5. Ena od tajnih skupin na Kubi, ki je delovala pod okriljem operacije Mongoose (operacija je bila zamrznjena v času krize), je v času krize na svojo roko nameravala razstreliti kubansko tovarno. Lahko samo ugibamo, kaj bi se zgodilo, če bi kdo iz teh skupin streljal na rakete, za katere je bilo znano, da so bile zelo občutljive na strelno orožje. Zaskrbljujoča je tudi možnost, da bi katera od skupin v času krize ubila Castra ali katerega od visokih sovjetskih častnikov.
6. Dve letali F100 oboroženi z jedrskim orožjem sta zjutraj 25. oktobra poleteli proti Kubi. Nenavadna misija je bila odpovedana v zadnjem trenutku.
7. FBI je obvestil Belo hišo, da je sovjetska delegacija v New Yorku zažgala svoje arhive. Nekateri analitiki so to dejanje razumeli kot pripravo na vojno.
8. Sovjetski poveljniki so imeli pooblastila, da v primeru invazije na otok lahko uporabijo taktično jedrsko orožje, za katero ZDA niso vedele, da je na Kubi.
9. Castro je bil v primeru ameriške invazije pripravljen odobriti uporabo jedrskega orožja na kubanski zemlji.
10. Sovjeti do 27. oktobra dejansko niso bili obveščeni, kje se natančno začne pomorska blokada. Tudi ko je Kennedy prestavil črto na 930 km (500 navtičnih milj) od obale, so nekateri ladje izvajale blokado na starem mestu. Mornarica je tudi namerno kršila ukaze; tako je npr. ameriški rušilec sledil sovjetski ladji naloženi z jedrskim orožjem, še daleč stran od območja izvajanja blokade, in to kljub prepovedi obrambnega ministra.

Temu dodajata Allison in Zelikow (1999) še:

11. Ameriške mornariške obveščevalne ladje so, da so lahko izvajale svoje naloge prisluškovanja in izvidovanja, plule celo v oddaljenosti 10 navtičnih milj od kubanske obale in grobo kršile njihovo suverenost ter tvegale možni incident.
12. 28. oktobra zjutraj je sistem zračne obrambe (NORAD) v ZDA zaznal izstrelitev rakete na Kubi, do detonacije pa ni prišlo. Napaka se je pojavila, ko se je v centru sprožila testna kaseta

z alarmom za jedrski napad, istočasno pa je eden od občutljivih radarjev zaznal satelit. Lažni alarm bi lahko bil še bolj usoden skupaj z zaznavo eksplozije sovjetskega vesoljskega plovila konec oktobra.

Na sovjetski strani (Lewis Gaddis, 1997: 274-278) lahko samo ugibamo, kaj bi se zgodilo v primeru:

13. Da bi v trenutku nervoze sovjetski poveljniki uporabili taktično jedrsko orožje, za katerega so imeli vse pristojnosti.

14. 27. oktobra so sovjetske enote zračne obrambe brez ukaza iz Moskve sestrelile U-2; dejanje bi se lahko ponovilo, reakcija iz ZDA bi bil verjeten letalski napad.

Predsednikovo nezaupanje v vojsko se je po neuspehu v Prašičjem zalivu še poglobilo. Med krizo je storil vse, kar je bilo v njegovi moči, da je imel strateške sile in poveljnike čimbolj pod nadzorom. Kljub vsemu je razvidno, da je bi bil razplet krize zaradi storjenih napak na nižji ravni odločanja lahko usoden.

8.2. KONEC KRIZE

Z sovjetskim oznanilom, da bodo rakete odstranjene s Kube, krize še ni bilo konec. Največje razočaranje je doživel Castro, saj je odločitev Hruščeva slišal preko radia⁴⁴ tako kot ostali svet. Ponovni preleti izvidniških letal so 29. oktobra pokazali, da se izgradnja izstrelišč dejansko nadaljuje. Nekateri v generalštabu ameriške vojske so celo menili, da je to samo ukana SZ, s katero so si želeli pridobiti čas. Kennedy se je znašel v neprijetnem položaju, javnost je zahtevala dokaze, a jih ni imel na razpolago. Lahko je samo verjel v iskrenost

⁴⁴ Hruščev se v času razreševanja krize ni posvetoval s Kubanci. Sovjetska reakcija je med Kubanci sprožila občutke izdaje in ponižanja (Blight in ostali, 2002: 23-31); Castro je v določenem trenutku celo razmišljal o zavezništvu s Kitajsko, najbolj ga je razjezilo predvsem dejstvo (ki ga je kmalu zvedel od sovjetskih oblasti), da so zamenjali rakete na Kubi z raketami v Turčiji namesto z bazo v Guantanamu (Zubov in Pleshakov, 2001: 131).

Hruščeva, ki jih je lahko podkrepil s obveščevalnimi podatki, ki so govorili o jezi Kubancev in Kitajcev zaradi izdaje SZ.

Naslednji dan, 30. oktobra je Hruščev v prijateljskem tonu poslal Kennedyu še eno pismo, v katerem je upal, da bodo ZDA čimprej prekinile z blokado, in tudi upal, da se bodo odrekle mornariški bazi v Guantanamu. ZDA so bile še vedno v vojaški pripravljenosti najvišje stopnje. Ker Castro ni želel sodelovati v igri, OZN ni bila sposobna izvajati inšpekcije na otoku (Zubok in Pleshakov, 2001: 131). S tem ni bil izpolnjen pogoj sklenjen ob razrešitvi krize, tako da ZDA nikoli niso uradno podpisale kakršnegakoli sporazuma, da ne bodo izvedli invazije na Kubo; to je uradno storil šele Henry Kissinger leta 1970 (Blight in ostali, 2002: 384). Edina možnost je bila, da so ZDA nadaljevale z letalskim opazovanjem; ob tem pa so sovjetske enote dobile ukaz, da ne streljajo na izvidniška letala; enako je sovjetsko vodstvo prosilo kubanske enote zračne obrambe (Blight in ostali, 2002: 216). Drugi problem so predstavljali bombniki IL-28⁴⁵, katerih Sovjeti niso definirali kot napadalno orožje. V novembru je na novinarski konferenci Kennedy oznanil, da bodo po dogovoru s SZ umaknjeni tudi bombniki IL-28 v roku 30 dni in da lahko njihove enote nadzorujejo odhod sovjetskih ladij. Preleti letal U-2 so se nadaljevali, dokler jih ni nadomestil satelitski nadzor. Vse operacije CIA na Kubi so se po krizi nadaljevale in so poleti 1963 potekale v podobnem obsegu, kot poleti pred izbruhom krize. (Allison in Zelikow, 1999: 362-366)

Castro je ob koncu krize navedel paket petih zahtev, ki bi pomenile razrešitev krize tudi za samo Kubo: (1) konec ekonomske blokade, (2) zamrznitev vseh prikritih operacij na Kubi, (3) konec vseh "piratskih" napadov z ameriških baz, (4) spoštovanje kubanskega zračnega prostora in voda ter (5) vrnitev baze Guantanamo Kubi (Blight in ostali, 2002: 23). ZDA je vse zahteve zavrnila.

⁴⁵ Bombniki so bili stari 20 let, in niso bili na Kubi nikoli oboroženi s jedrskim orožjem; tako da za SZ niso predstavljali ofenzivnega orožja; želeli pa so jih pustiti Kubi, da se vsaj malce opravičijo Kubancem (Blight in ostali, 2002: 90-91), čeprav naj bi bilo po nekaterih podatkih na Kubo dostavljeno 102 jedrske bojne glave, 12 za rakete Luna, 80 za protiladijske rakete, 4 jedrske mine in 6 za bombnike IL-28 (Blight, 2002: 354).

Američani so v aprilu 1963 tudi znotraj zveze NATO dosegli soglasje za umik raket tipa Jupiter; v Sredozemlje pa so za nadomestilo zaplule jedrske podmornice Polaris oborožene z balističnimi raketami. Turčija se je zadovoljila s konceptom novih multilateralnih Natovih jedrskih sil.

9. ZAKLJUČEK

Čeprav sta si po razpletu krize tako Kennedy kot Hruščev prizadevala za boljše odnose in se je začelo obdobje popuščanja napetosti (podpis sporazuma SALT⁴⁶ I, leta 1972, kasneje začetek pogovorov o SALT II), je zaključek krize pospešil tekmo oboroževanja. Raketna kriza je odkrila slabotno sovjetsko strateško moč, in glavna naloga sovjetskih voditeljev v naslednjih letih je bila zmanjšati razliko na strateški tehnici. Še več, leta 1968 je imela SZ že več raket ICBM kot ZDA. Okrepili so tudi mornarico; predvsem amfibijsko-izkrcevalna plovila ter pospešili razvoj strateških podmornic. Moskva je za vsako ceno želela, da bo ob naslednji krizi enakovreden partner in ne bo delovala tako pasivno.

Kriza je tudi jasno pokazala, kako pomembna je predvsem hitrost komunikacije med obema voditeljema. V času visoko tehnološko razvitega jedrskega orožja je bil način sporazumevanja med Washingtonom in Moskvo povsem primitiven. Že avgusta 1963 so postavili direktno linijo (hot line⁴⁷) med Kremljem in Belo hišo, ki v kriznih trenutkih omogoča varno in predvsem hitro izmenjavo sporočil.

Diplomacija je bila v času krize na stranskem tiru. V ExCommu niso bile nikoli omenjene ekonomske sankcije ali kakršnakoli pogajanja. Obravnavali so vrsto vojaških načrtov, v razponu od blokade do letalskega napada do masivne invazije. Vrh ameriške vojske je na vsak način želelo demonstrirati svojo vojaško moč. Mnogi strokovnjaki so po razpletu krize verjeli, da mora imeti vojska večji nadzor in manjši vpliv pri procesih odločanja.

Raketna kriza je jasno nakazala tudi upadanje pomena mednarodnega prava. Udeleženci krize so dobro vedeli, da je blokada vojno dejanje ter da nima skoraj nikakršne osnove v

⁴⁶ Pogodba zamrzne obstoječe število izstrelišč strateških balističnih raket; števil o novih izstrelišč raket SLBM pa mora biti enako številu starih raket SLBM in ICBM, katere bodo umaknili iz uporabe.

⁴⁷ Linija se na ameriški stani ne konča v Beli hiši, ampak v Pentagonu, od koder gre sporočilo preko kodirane linije do predsednika. Sporočila se večinoma izmenjavajo v pisni obliki, prevod opravi prejemnik. Linija (starejšo tehnologijo prenosa je zamenjala satelitska zveza kot tudi kabel preko morja) je bila uporabljena večkrat med hladno vojno, in kljub razpadu SZ še vedno deluje (CNN Cold War).

mednarodnem pravu. Kot je kasneje dejal Dean Acheson, član Excomm: " *Pravo se ne ukvarja s vprašanji, kjer je vpletena neizmerna moč... Ko se gre za preživetje države, je pravo nepomembno*". ZDA, ki so bile včasih zaščitnik in pobudnik mednarodnega prava, se ga sedaj poslužujejo samo v primerih, ko niso ogroženi njihovi interesi.

Dogodki v Karibskem morju predstavljajo eno ključnih študij strokovnjakom kriznega upravljanja⁴⁸ (crisis management). Kubanska raketna kriza je med mednarodnimi krizami⁴⁹ študijski primer tipa krize, ko so odnosi med državami na robu vojne ter se kriza namerno stopnjuje z namenom, da se druga stran umakne. Nekateri avtorji (Clemens, 2004) soočenje velesil oktobra 1962 primerjajo z igro Chicken (Reva), v katerem oba akterja (Kennedy in Hruščev) vozita drug proti drugem; če se oba umakneta s poti, ni zmagovalca, a kljub vsemu preživita, če pa se umakne eden, le-ta izgubi, toda ne življenja kot bi ga v primeru trčenja.

Posledica krize je bila poleg vsega tudi okrepljena bipolarna razdelitev sveta. Posvetovanja z zavezniki med krizo skoraj ni bilo. Poglobil se je tudi spor med SZ in Kitajsko, kar je predstavljalo še eno grožnjo več svetovnemu miru. Nobena od preostalih držav z jedrskim orožjem ni bila sposobna izvesti drugega povračilnega jedrskega napada proti velesilama. V zvezi Nato je imela pri uporabi jedrskega orožja zadnjo besedo ZDA. Francija je pospešila razvoj jedrske oborožitve in se leta 1964 umaknila iz vojaškega dela Nata. SZ, kot je že jasno nakazala na Kubi, se ni bila pripravljena žrtvovati se v imenu socialističnih držav ter ogroziti svojih interesov. Postalo je jasno, edini velesili sta ZDA in SZ.

V zaključku diplomskega dela lahko potrdim tudi vse tri hipoteze, ki sem jih izpostavil v metodološkem-hipotetičnem delu. **Prvič**, nikoli več v celotnem obdobju hladne vojne kot tudi

⁴⁸ Krizno upravljanje vključuje zaznavanje krize, načrtovanje odziva ter soočenje in reševanje krize. Najpogosteje se krizno upravljanje uporablja na področjih mednarodnih odnosov, politične znanosti in poslovnega upravljanja.

⁴⁹ Tipi mednarodnih kriz: (1) opravičilo sovražnosti; ena od držav je odločena iti v vojno, zato umetno sproži krizo, (2) kriza, ki je posledica prejšnjih vojn ali kriz ter (3) kriza, kjer so dogodki tik pred vojno (International Crisis, Wikipedia).

po njej, svet ni bil tako blizu jedrski vojni. Kubanska raketna kriza tako ni bila poučna samo za same udeležence, ampak je pomembno vplivala tudi na vse bodoče voditelje. Konflikti med velesilama po krizi so bili le še posredni in lokalnega značaja. Zaradi strahu pred ponovnim soočenjem obeh velesil v nepredvidljivih in zaostrenih situacijah, pa se je začela tudi pospešena tekma oboroževanja, kljub podpisu sporazuma SALT I. Nove, odnose med ZDA in SZ je nakazala že uvedba direktne linije med Kremljem in Washingtonom. Kubanska raketna kriza je predstavljala tudi začetek novega obdobja v hladni vojni, obdobja detanta. Razplet krize tudi ni več puščal nobenega dvoma o tem, da sta glavna dva akterja mednarodne politike ZDA in SZ, Nato ter Varšavski pakt pa samo njuni podaljšani roki.

Drugič, z izbiro pomorske blokade, kot odgovorom na namestitev raket, so ZDA reagirale najbolj preudarno, kot sem to pojasnil v sedmem poglavju. Blokada z zahtevo po umiku raket je bila najboljša alternativa med storiti nič (kar ne bi preneslo javno mnenje) in odkritim napadom (z možnimi katastrofalnimi posledicami) ter je dopuščala možnost, da nasprotnik naredi naslednji korak. Kennedy se je zavedal, da morajo ZDA na namestitev raket na Kubi odgovoriti odločno, toda nenaden letalski napad oz. invazija bi ameriško nacijo potisnil v vojno. Vojaškemu odzivu je pustil odprta vrata, če SZ ne bi ugodila ameriškim zahtevam. Srednja pot, za katero se je odločil ExComm, je bila ključnega pomena za miren način razrešitve krize, ki je pretresla svet oktobra 1962.

In kot **zadnje** potrjujem tudi tretjo hipotezo, v kateri je potrebno poudariti, da je bil za umik raket potreben skrivni dogovor o odstranitvi raket tipa Jupiter iz Turčije, za katerega je vedela peščica ljudi v ameriški administraciji. ZDA so uradno odgovorile samo na Hruščevo prvo pismo, zahtevo izraženo v drugem pismu po umiku raket iz Turčije pa je kasneje na skrivnem srečanju s sovjetskim veleposlanikom Dobrininom izpolnil Robert Kennedy. Hruščev je po nedoslednem ameriškem izvajanjem blokade (nikakršnem ukrepanju ob neupoštevanju blokade), po prvem pismu začutil, da lahko iztrži več. Tako ZDA kot SZ sta se zavedali, da se kriza lahko vsak čas sprevrže v vojno ter da je treba nemudoma poiskati rešitev. Ameriško vodstvo je tudi vedelo, da je cena (predvsem v smislu ponosa in zornega kota zaveznikov) odstranitve raket Jupiter s Turčije manjša kot krvava in draga invazija na Kubo. Kljub vsemu je bila ameriška zahteva, da dogovor ostane tajen ter da bodo odstranitev izvedli v roku petih mesecev. SZ je zahtevo sprejelam, ZDA so iz krize izstopile kot

zmagovalka, čeprav navidezna. Kuba se je izognila vojaški intervenciji ZDA, SZ je umaknila rakete s Kube.

Oktobrski dnevi v letu 1962, ko se je odvijala kubanska raketna kriza, so pretresli svet. Vojna z možno uporabo jedrskega orožja ni bila nikoli tako blizu. Kriza je pomembno vplivala na potek hladne vojne in bila za samozavestne Američane uvod v vietnamsko vojno. Konec hladne vojne je pustil prostor za samo eno supersilo, za ZDA. Začelo se je obdobje unilaterizma. Ameriška vojaška premoč, ki je imela svoje začetke prav v kubanski raketni krizi, je os današnje mednarodne politike.

10. SEZNAM VIROV

KNJIGE, ENCIKLOPEDIJE in PRIROČNIKI:

1. Nathan, James A. (2001): *Anatomy of the Cuban Missile Crisis*. Greenwood Press, Westport Connecticut, London.
2. Allison, Graham in Zelikow, Philip (1999): *Essence of decision. Explaining the Cuban Missile Crisis. Second edition*. Addison-Wesley Educational Publishers Inc. USA
3. Kegley, Charles W. in Wittkopf, Eugene R. (2001): *World Politics; Trend and Transformation*. Bedford/St. Martin's, Boston, New York.
4. Blight, James G., Allyn Bruce J in Welch, David A. (2002): *Cuba on the Brink; Castro, the Missile Crisis and the Soviet Colapse*. Rowman & Littlefield Publishers, Inc., ZDA.
5. Clemens, Walter C. (2004): *Dynamics of International Politics*. Littlefield Publishers, Inc., ZDA
6. Lewis Gaddis, J. (1997): *We Now Know: Rethinking Cold War History*. Claredon Press, ZDA.
7. Lebow, Richard Ned in Gross Stein, Janice (1994): *We All Lost the Cold War*. Princeton University Press, ZDA.
8. Larres, Klaus in Lane, Ann (2001): *The Cold War*: Blackwell Publishers Ltd, UK
9. Zubok, Vladimir in Pleshakov, Constatitne (2001): *Kruschechev and Kennedy*. The Cold War, str. 98-135 (ur. Larres in Lane): Blackwell Publishers Ltd, UK
10. Calvocoressi, Peter (1991): *World Politics since 1945*. Longman Group, VB.
11. Nye, Joseph. S (1997): *Understanding International Conflits*. Addison Wesley Longman, ZDA.
12. Schelling, Thomas C. (1966): *Arms and Influence*. Yale University, Virginia, ZDA
13. Lake, David A. in Powell, Robert (1999): *Strategic Choice and International Relations*. Princeton University Press, New Jersey, ZDA.
14. Schulzinger, Robert D.(1994): *American Diplomacy in the Twentieth Century*. Oxford University Press, ZDA.
15. *Priročnik o zvezi NATO* (2001), Office of Information and Press, Brussels, Belgija.
16. *Cambridgeov podatkovnik* (1995), DZS, Ljubljana.

17. Švajncer, Janez (1998): *Vojna zgodovina*. DZS, Ljubljana.
18. *The World Book Encyclopedia* (1990), Vol. 2 , Worldbook, Inc. , ZDA.
19. *Atlas of the World* (1999), Times Books Group Ltd , VB.
20. Dolinar, Matej (1999): *Mednarodna odvisnost držav v razvoju na primeru ameriških odnosov*. FDV, Diplomsko delo, Ljubljana.
21. Trampuž, Boštjan (2004): *Kubanska revolucija in njeni vplivi na srednjeameriški politični prostor (razvoj odnosov ZDA-Kuba)*. Diplomsko delo, FDV, Ljubljana
22. *Britannica* (2003), vol. 3, Encyclopedia Britannica Inc., ZDA
23. *Vojna Enciklopedija* (1970), Drugo izdanje, Knjiga 1, Vojnoizdavački Zavod, Beograd, Jugoslavija.
24. Uredil: Trenc-Frelj, I. (1998): *Kronika 20.stoletja, 1960-1969*. Založba Mladinska knjiga, Ljubljana.

SPLETNI VIRI:

25. Wikipedia; <http://www.wikipedia.com> (15.01.2005)
26. Hansen, James H. : Soviet Deception in the Cuban Missile Crisis;
<http://www.cia.gov/csi/studies/vol46no1/article06.html> (5.2.2005)
27. Berlin and Cuba Cold War Hotspots; Jim Broderick;
<http://www.findarticles.com/p/articles> (20.1.2005)
28. NSA and the Cuban Missile Crisis; <http://www.nsa.gov/docs/cuba/synopsis.htm>
(17.2.2005)
29. CNN Cold War; <http://www.cnn.com/special/cold.war/episode/10> (15.12.2004)
30. The Cuban Missile Crisis, 1962; <http://www.nsarchive.chadwyck.com/cmintro.htm>
(17.2.2005)
31. The Cuban Missile Crisis: 40 Years Later : Interview with Thomas S. Blanton,
Executive Director, National Security Archive;
http://www.discuss.washingtonpost.com/zforum/02/sp_world_blanton101602.htm
(28.7.2003)
32. The Inside Story of the Cuban Missile Crisis; Sheldon M. Stern (2002);
www.boston.com/globe/magazin/2002/1006/cuba_entire.html (1.9.2004)
33. Cuba ; <http://www.members.aol.com/al31/cuba.html> (22.11.2004)

34. The Cuban Revolution; <http://members.fortunecity.com/stalinmao/cuba/revolution/revolution.html> (18.6.2004)
35. U.S. - Cuba Relations; <http://school.discovery.com/lessonplans/programs/us-cuba> (19.6.2004)
36. Havanska konferenca;
http://www.cubateamo.com/slo/kuba_clanki/vhavanikonferenca.htm (23.09.2004)
37. Jason Berry, The Bays of Pigs Invasion; www.education.miami.edu/ep/littlehavana/monuments/virgin1/the_virgin_may/bay_of_pigs.html (22.11.2004)
38. Earth Trends; www.earthtrends.wri.org/text/population-health/variable-363.html (18.7.2004)
39. Cold War Policies; <http://history.acusd.edu/gen/20th/coldwar0.html> (10.1.2005)
40. Cold War Museum; http://www.coldwar.org/articles/60s/cuban_missile_crisis.php3 (10.1.2005)
41. Cold War History; <http://www.bbc.co.uk/history/war/coldwar/index.shtml> (10.9.2004)
42. Raymond Garthoff, The Havana Conference on the Cuban Missile Crisis;
http://wwics.si.edu/index.cfm?topic_id=1409&fuseaction=library.document&id=459 (2.2.2005)
43. Brenner, Phillip in Blight, James, The Crisis and Cuban-Soviet Relations: Fidel Castro's Secret 1968 Speech;
http://wwics.si.edu/index.cfm?topic_id=1409&fuseaction=library.document&id=229 (12.2.2005)
44. Soviet Analysis of the Strategic Situation in Cuba on 22 October 1962;
<http://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/sovietanal.htm> (2.2.2005)
45. Castro-Kennedy Contacts; <http://www.parascope.com/ds/papertrail/index.htm> (12.11.2004)
46. Morrissey, Michael D., The Bay of Pigs Revised; <http://eserver.org/history/bay-of-pigs.txt> (15.9.2004)
47. Foreign Relations of the UN 1961-1963 Volume X Cuba 1961-1962;
http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/index.html (15.9.2004)
48. Arms Race; <http://www.pjhealy.com/coldwar/arms.html> (9.6.2004)
49. Statement by Soviet Union on U.S. Attack on Cuba;
<http://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/precrisis.htm> (24.4.2004)

50. Kramer, Mark ,Tactical nuclear wepons, soviet command authority and the cuban missile crisis; http://wwics.si.edu/index.cfm?topic_id=1409&fuseaction=library.document&id=315 (24.10.2004)
51. Zelikow, Philip, Trade of the Cuban Missiles for the Turkish Missiles; <http://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/cubtrade.htm> (4.12.2004)
52. Kennedy and the Cold War; <http://mcadams.posc.mu.edu/progjf5.htm> (7.1.2005)
53. Riu Maps; http://www.riubambu.com/RIU_WEB_PAGES/MENU/CUBA/CUBA_MAPS/cuba_maps.htm (14.3.2005)

Priloga A

Kronologija dogodkov

1959

- Januar:* Fidel Castro prevzame oblast na Kubi.
- Oktober:* Turčija in ZDA podpišeta sporazum o namestitvi 15 raket tipa Jupiter v Turčiji.

1960

- Februar:* Prva pogajanja SZ in Kube o ekonomskem sodelovanju.
- 17. marec:* Eisenhower odobri program za podporo kubanskim beguncem, ki naj bi izvedli invazijo na Kubo.
- Maj:* SZ in Kuba vzpostavita diplomatske odnose.
- Junij:* Prve pošiljke sovjetske nafte prispejo na Kubo.
- Julij:* ZDA ustavijo dobavo sladkorja s Kube.
- September:* Prve večje pošiljke orožja iz SZ prispejo na Kubo. Castro in Hruščev se podpirata na zasedanju ZN.
- Oktober:* Cuba nacionalizira vso ameriško lastnino in družbe na otoku.

1961

- 17-18. april:* Invazija v Prašičjem zalivu.
- 27-28. april:* Dean Rusk v privatnem pogovoru s turškim zunanjim ministrom razpravlja o odstranitvi raket Jupiter.
- 3. in 4. junij:* Srečanje Hruščeva in Kennedyja na Dunaju, Hruščev postavi ultimat glede Berlina.
- 28. avgust:* SZ opravi test z 58 megatonsko H-bombo.
- 1. september:* V Berlinu so "spogledujejo" sovjetske in ameriške tankovske enote.

- 21.september:* Poročilo obveščevalnih agencij, da je razvoj raket ICBM v SZ daleč za njihovimi predvidevanji. SZ naj bi imela od 10 do 25 raket ICBM.
- 30. november:* Kennedy odobri operacijo Mongoose z namenom destabilizacije Castra.

1962

- 1. januar:* Parada ob novem letu na Kubi demonstrira prisotnost sovjetskega orožja.
- 30. januar:* Kuba je izključena iz OAS.
- Julij-avgust:* Raul Castro obišče Moskvo, kjer se strinja s namestitvijo raket na Kubi.
- 23. avgust:* Kennedy skliče Svet nacionalne varnosti, zaradi domnev McConeja, da je na Kubi jedrsko orožje.
- 19. september:* Ameriških obveščevalne agencije izdajo poročilo o prisotnosti sovjetskih jedrskih enot na Kubi.
- 2. oktober:* ZDA proglasijo embargo za vse blago namenjeno na Kubo.
- 14. oktober:* Major Heyser med preletom z letalom U-2 pridobi prve fotografije izstrelišč raket MRBM na Kubi.
- 16. oktober:* Predsednik Kennedy izve novico in sestavi skupino ExComm. Skupina začne preučevati nastalo situacijo in išče ustrezno rešitev.
- 18. oktober:* Kennedy se sreča s sovjetskim zunanjim ministrom Gromjkom, ki zanika namestitev raket na Kubi. ExComm med letalskim napadom in blokado, izbere slednjo.
- 20. oktober:* Kennedy se odloči za pomorsko blokado.
- 22. oktober:* Ameriška vojska dobi ukaz za DEFCON 3, stanje visoke jedrske nevarnosti. Predsednik ZDA ima govor, v katerem razkrije javnosti namestitev raket ter razglasi pomorsko blokado Kube.
- 23. oktober:* OAS soglasno podpre ameriško karanteno Kube. Kennedy prejme pismo Hruščeva, ki ostro obsodi blokado ter zagotavlja, da je orožje na Kubi zgolj v obrambne namene.
- 24. oktober:* Prve sovjetske ladje dosežejo blokado ter se obrnejo.

- 25. oktober:* Adlai Stevenson javnosti v Združenih narodih predloži fotografije izstrelišč na Kubi. Strateške enote ZDA (Strategic Air Command) dobijo ukaz za DEFCON 2, najvišjo stopnjo pripravljenosti.
- 26. oktober:* Hruščev v pismu obljublja Kennedyu, da bo umaknil rakete, če ZDA javno zagotovijo, da ne bodo izvedle invazije na Kubo.
- 27. oktober:* Washington dobi novo ponudbo, da je SZ pripravljena zamenjati rakete na Kubi z raketami v Turčiji. Robert Kennedy se sestane s Dobrininom s katerim doseže skrivni dogovor o zamenjavi raket.
- 28. oktober:* Radio Moskva oznani, da bo SZ umaknila svoje ofenzivno orožje s Kube. Hruščev v pismu Castru obrazloži razloge, Castro pa ZDA postavi 5 zahtev, ki so zavrnjene.
- 21. november:* Kennedy razveljavi pomorsko blokado.

1963

- 15. april:* Zadnji Jupiter je bil odstranjen iz Turčije.
- 5. avgust:* Med ZDA in SZ je podpisan sporazum o omejenem jedrskem testiranju.
- 22. november:* Predsednik Kennedy je umorjen.